ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 71ον ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1935. Ἀριθ. 4

Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν!
Εὐφράνθητε, οἱ οὐρανοί!
Κυκλώσατε, λαοί, Σιὼν
Καὶ δότε δόξαν ἐν αὐτῇ!

Ὑμνήσατ', ὅλοι οἱ πιστοί,
Καὶ μέλος ψάλατε καινόν.
Ἀνέστη ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ
Πρὸς τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

Ὦ μυροφόροι εὐσεβεῖς,
Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν!
Ἐνίκησε, χαρῆτε σεῖς,
Τὸν ἔσχατον ἡμῶν Ἐχθρόν!

ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

«Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν,
ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο».
(Α' Κορινθ. ιε'. 20).

Τὸ ἀνωτέρω κεφάλαιον ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τῆς πρὸς τοὺς Κορινθίους Ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, μηδ' αὐτοῦ τοῦ ιγ'. κεφαλαίου—τοῦ ὑπερόχου Ὕμνου τῆς Ἀγάπης—ἐξαιρουμένου. Πιστοποιεῖ τὴν ἀλήθειαν τῆς μελλοντικῆς γενικῆς ἀναστάσεως τῆς ἀνθρωπότητος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἥτις εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς πίστεως τῆς παγκοσμίου Ἐκκλησίας. Ἀναιρεῖ τὰς ἀντιρρήσεις καὶ τὰς πλάνας τῶν ἀντιλεγόντων καὶ ἀποκαλύπτει τὸ ἔνδοξον τέλος, ὅτε ὁ Θεὸς θέλει εἶσθαι τὸ πᾶν ἐν πᾶσι, νέου οὐρανοῦ καὶ νέας γῆς.

Τὸ δόγμα τῆς Ἀναστάσεως στηρίζεται ἐπὶ γεγονότος ἱστορικῶς ἀδιαφιλονεικήτου—τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος, ἥτις πιστοποιεῖται ὑπὸ αὐτοπτῶν μαρτύρων ἀξιοπίστων, ἀκόμη δὲ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν Αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος ὑποστηρίζει τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ ἐπιχειρημάτων ἀκαταμαχήτου λογικῆς, πρὸ τῆς ὁποίας ἐξαφανίζονται αἱ ἀντιρρήσεις τῶν ὑπεναντίων.

Ἐν πρώτοις, οὗτοι ἠρνοῦντο τὴν γενικὴν ἀνάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνῷ ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου παρεδέχοντο τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλ' ὄντες αὐτοὶ ἐξ ἐθνῶν Χριστιανοί, ἦσαν ἐμπεποτισμένοι μὲ τὴν Ἐθνικὴν φιλοσοφίαν, ἥτις θεωροῦσα τὸ σῶμα—τὴν ὕλην—ὡς πηγὴν τοῦ κακοῦ, δὲν παρεδέχετο ὡς δυνατὴν τὴν ἀνάστασιν τοῦ σώματος ἀλλὰ μόνον πνευματικὴν ἀπεξεδέχετο τὴν ἀνάστασιν.

Ἀλλ' ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ ἐχέγγυον τῆς ἀναστάσεως τῶν πιστῶν, ἡ δὲ ἄρνησις αὐτῆς προϋποθέτει τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων πεπλανημένον καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀποστόλους ψευδομάρτυρας τοῦ Θεοῦ, ἐὰν καθ' ὑπόθεσιν ἀνάστασις νεκρῶν δὲν ὑπάρχῃ· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει μάταιον καθίσταται τὸ κήρυγμα αὐτῶν καὶ ματαία ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν, διότι οὗτοι μένουσιν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις των εἰσέτι. Ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπωλέσθησαν. Ὅσοι δὲ διὰ μόνην τὴν παροῦσαν ζωὴν ἐλπίζουσιν εἰς τὸν Χριστὸν εἶναι πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐλεεινότεροι.

Τὰς προϋποθέσεις ὅμως ταύτας ἐκμηδενίζει ὁ Παῦλος, διακηρύττων τὸ ἀδιαφιλονείκητον γεγονός, ὅτι «νῦν ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ἔγεινεν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων».

Ἑρμηνεύει τότε ὁ Ἀπόστολος τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἐκ τῆς κληρονομικῆς ἐνοχῆς παντὸς ἀνθρώπου, ἣν ἐκληροδότησεν ἡ Ἀδαμιαία φύσις εἰς τὰς μετέπειτα γενεάς, δεικνύει ὅτι, ὡς δι' ἑνὸς τῶν ἀνθρώπων ἐπῆλθεν ἐφ' ὅλων ὁ θάνατος, οὕτω καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ αἴρεται ἡ κατάρα αὕτη καὶ ζωοποιοῦνται πάντες οἱ ἐν τῷ Χριστῷ μένοντες πιστοί, ἕκαστος ὅμως κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τάξιν. Ἀπαρχὴ ὁ Χριστός, ἔπειτα ὅσοι εἶναι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ Αὐτοῦ, ὕστερον δὲ τὸ τέλος, ὅταν ὁ Χριστὸς θέλει παραδώσει τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, ὅταν καταργήσας πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, βασιλεύσῃ ἕως οὗ θέσῃ πάντας τοὺς ἐχθρούς του ὑπὸ τοὺς πόδας Αὐτοῦ, ἔσχατον ἐχθρὸν καταργῶν τὸν θάνατον. Ὅταν δὲ ὑποταχθῶσι εἰς Αὐτὸν τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς θέλει ὑποταχθῆ εἰς τὸν ὑποτάξαντα εἰς Αὐτὸν τὰ πάντα, ἵνα ὁ Θεὸς ᾖ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

Ἰδοὺ ἐν βραχυλογίᾳ τὸ σχέδιον, τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξυφανθὲν πρὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, πρὸς ἐπαναφορὰν αὐτῶν εἰς ὑποταγὴν πρὸς τὸ θέλημά Του, ὡς μελῶν τοῦ σώματος, τοῦ ὁποίου κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός.

Ποῖα εἶναι τὰ δι' ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς ἀποτελέσματα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ;

1ον. Ἐγένετο ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ ἐχέγγυον τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως· Ὅπως ἐκληρονομήσαμεν τὴν ἁμαρτωλὴν φύσιν τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἀναγεννήσεως διὰ τοῦ Πνεύματος γινόμεθα μέτοχοι τῆς φύσεως Αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον δὲ ἀναπτύσσεται ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός,—τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ—κατὰ τόσον ἐξασθενεῖ ἐν ἡμῖν ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας.

2ον. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ συνεπάγεται τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, οὗτινος ἡ φύσις εἶναι διττὴ—ἡ Ἀδαμιαία ἤτοι, ὁ «παλαιὸς ἄνθρωπος» μὴ ἐνέχουσα ἐν ἑαυτῇ σπέρμα τῆς ἀθανασίας, καὶ ἡ Θεία φύσις—ἡ τοῦ Χριστοῦ—δυνάμει τῆς ὁποίας δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνῃ μέτοχος αἰωνίου ζωῆς.

Ἡ δὲ τελειοποίησις τῆς φύσεως ταύτης εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης οἰκονομίας, ὅταν θέλει εἶσθαι ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι, εἶναι ἡ λογικὴ συνέπεια τῆς ἀναστάσεως.

3ον. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐχέγγυον τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν πόθων, τοὺς ὁποίους οὐδὲν τῶν ἐγκοσμίων δύναται νὰ χορτάσῃ. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐλπὶς ἀναστάσεως εἰς ἀνωτέραν ζωήν, ζωὴν ὄχι στάσεως, ἀλλὰ προόδου, ἀναπτύξεως πνευματικῆς ἀπεριορίστου, θὰ ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος νὰ αἰτιᾶται τὸν Θεόν, ὅστις ἐνεφύτευσε ταῦτα εἰς τὴν ψυχήν του. Ἀλλ᾽ ὄχι μόνον ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Θεοῦ τὸ τοιοῦτον εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ ὅλαι αἱ ἀναλογίαι τῶν πνευματικῶν φαινομένων πρὸς τὰ φυσικὰ φαινόμενα μαρτυροῦν, ὅτι μία τοιαύτη ἔλλειψις θὰ ἀπετέλει παραφωνίαν ἐν τῷ σύμπαντι. Ἔχομεν δὲ ὡς πρὸς τοῦτο βεβαιότερον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ὁ δὲ Χριστός, ὅστις ἀνέλαβεν ἐφ᾽ ἑαυτὸν νὰ ἄρῃ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, θέλει ἐν τῇ Δευτέρᾳ Αὐτοῦ Παρουσίᾳ παραλάβει τοὺς πιστοὺς του, τὸ Σῶμά του, οὗτινος Αὐτὸς εἶναι ἡ ἔνδοξος κεφαλή, εἰς τελείαν μετ᾽ Αὐτοῦ ἑνότητα καὶ δόξαν.

Ὅλαι αἱ ἔνδοξοι αὗται πραγματικότητες καθίστανται ἐφικταὶ μόνον καὶ μόνον διότι ὁ Χριστὸς ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ἐγένετο «ὁ πρωτότοκος μεταξὺ πολλῶν ἀδελφῶν.» Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὡς Βασιλεὺς—ἡ ἐλπὶς ἡμῶν—ὁ ἐρχωμός του θὰ ἐπισημάνῃ τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἔργου του ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὴν νικηφόρον τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν ἐκ τῶν νεκρῶν, τὴν ἔνδοξον Αὐτοῦ ἐπάνοδον εἰς τὴν Γῆν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ, τὰ δύο μᾶλλον βαρυσήμαντα γεγονότα ἐν τῷ Σύμπαντι, φέρει εἰς μνήμην ἡμῶν ἐντυπωτικῶς ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, καὶ οὐδὲν ἄλλο γεγονὸς στηρίζεται ἐπὶ ἱστορικῶν μαρτυριῶν τόσον ἀσφαλῶν. Ἂς εὐγνωμονῶμεν ὅθεν τὸν Θεὸν καὶ διὰ τοῦτο καὶ διὰ πᾶν ὅ,τι τὰ δύο ἐκεῖνα γεγονότα σημαίνουν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἰδιαιτέρως, δι᾽ ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς.

Η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΓΗΣ

«Εἰς Ἐμὲ βλέψατε καὶ σωθῆτε,
πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς».
(Ἡσα. με΄. 22).

Πολλάκις κατακρίνομεν τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν ὡς λίαν περιωρισμένον καὶ ἀποκλειστικόν. Ἡ δὲ ἀποκλειστικότης αὐτὴ πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ὑπὸ δύο ἐπόψεις: ***πρῶτον***, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέκλειον τοὺς ἄλλους λαοὺς ἀπὸ τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτούς· καὶ ***δεύτερον***, ὅτι ἀπέκλειον ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς συγχρωτισμοῦ πρὸς ἄλλους λαούς. Τοῦτο εἶναι ἀληθές, ὄχι ὅμως ἀπολύτως. Διότι ἐντὸς τοῦ γενικοῦ πνεύματος τοῦ ἐπικρατοῦντος μεταξὺ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ δὲν ἔλειψαν ὑψηλὰ καὶ ἀνεπτυγμένα πνεύματα, τὰ ὁποῖα ἔβλεπον πολὺ πλέον μακρὰν ἀπὸ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ ἔβλεπον ἕνα καὶ μόνον Θεὸν εἰς εἰς σύμπαντα τὸν κόσμον· καὶ ἕνα λαὸν ἀποτελούμενον ἀπὸ ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔπραττον τὸ θέλημα τοῦ ἑνὸς καὶ μόνον ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὅστις, ὡς ἠθικὴ βάσις τοῦ Σύμπαντος, ἐπὶ ἠθικῶν ἀρχῶν θὰ ἔκρινε τὸν κόσμον. Καὶ ὁ Ἡσαΐας ἦτο εἷς ἐξ αὐτῶν· γενικῶς δ᾽ εἰπεῖν, οἱ Προφῆται ἀνῆκουν εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνθρώπων.

Εἶναι ἄξιον μεγάλης προσοχῆς ὅτι ἄνθρωποι γεννημένοι εἰς περιβάλλον ἀποκλειστικὸν καὶ μὲ ἰδέας ἀποκλειστικάς, ἠδύναντο νὰ ὁμιλοῦν οὕτως: «Εἰς ἐμὲ βλέψατε καὶ σώθητε, πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς».

Ὡρισμένως δὲν ἦσαν αὐτοὶ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ κάποιος ἄλλος. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἰργάζετο τότε ὅπως ἐργάζεται καὶ σήμερον. Ἐκεῖνος, δηλ. ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὤθει τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, τοὺς προφήτας, νὰ λαλοῦν οὕτω πως καὶ πολλάκις πράγματα γνωστὰ μὲν ὡς λέξεις, ἀλλ' ἀκατάληπτα ὡς ἔννοιαι, ὡς προφητεῖαι, ὡς ἀλήθεια.

Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος Πέτρος λέγει ρητῶς: «Οὐδεμία προφητεία τῆς Γραφῆς γίνεται ἐξ ἰδίας τοῦ προφητεύοντος διασαφήσεως· διότι δὲν ἦλθε ποτὲ προφητεία ἐκ θελήματος ἀνθρώπου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου κινούμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ» (Β΄. Πέτρ. α΄. 20, 21).

Καὶ ἀλλαχοῦ ὡς πρὸς τὴν σωτηρίαν λέγει: «Περὶ τῆς ὁποίας σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν οἱ προφῆται, οἱ προφητεύσαντες περὶ τῆς χάριτος ἥτις ἔμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐσᾶς, ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐφανέρονε τὸ ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ......εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχὶ δι' ἑαυτούς, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς ὑπηρέτουν αὐτά, τὰ ὁποῖα τώρα ἀνηγγέλθησαν πρὸς ἐσᾶς διὰ τῶν κηρυξάντων τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ἐσᾶς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ τῷ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦσιν οἱ ἄγγελοι νὰ παρακύψωσι» (Α΄. Πέτρ. α΄. 10-12).

Ἐκ Πνεύματος Ἁγίου ὁμιλεῖ ὁ Ἡσαΐας καὶ διακηρύττει μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας προσκλήσεις τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὁμοίαν πρὸς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Χριστοῦ: «***Ἔλθετε πρός με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ Ἐγὼ θέλω σᾶς ἀναπαύσει***». Ὁ Ἰεχωβᾶ, ὅστις ὁμιλεῖ διὰ τοῦ Ἡσαΐα, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ὁμιλῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, τουτέστιν ὁ ἀποκαλυπτόμενος Θεός, ὅστις εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ι. *Εἰς Ἐμέ.*

Ὁμιλεῖ ὁ Θεὸς ὁ Ἰεχωβᾶ—ὁ ἐν ἀποκαλύψει Θεὸς—ὁ αὐθύπαρκτος καὶ αἰώνιος Θεός. Ὁμιλεῖ προσκαλῶν τὴν προσοχὴν πάντων τῶν ἀνθρώπων πρὸς Αὐτόν. Ἀντιστοιχεῖ δὲ κάπως πρὸς τὸ στρατιωτικὸν παράγγελμα «ἀτενῶς»: «Ἀτενίσατε πρὸς Ἐμέ. Βλέψατε εἰς Ἐμέ. Ἀποσπάσατε τὴν προσοχήν σας ἀπὸ κάθε ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, ἀπὸ κάθε ἄλλο εἴδωλον τὸ ὁποῖον ἔχετε εἴτε ἀντίκρυ σας, εἴτε ἐντός σας, καὶ στρέψατε τοὺς ὀφθαλμούς σας πρὸς ΕΜΕ».

Δυστυχῶς εἶναι ἀνάγκη ὁ Θεὸς νὰ κάμῃ αὐτὴν τὴν πρόσκλησιν, διότι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἔχουν στηρίξει κάπου τὴν ἐλπίδα των καὶ περιμένουν ἀπὸ κάπου βοήθειαν καὶ σωτηρίαν. Πόθεν; Ἀπὸ πράγματα ὅλως μάταια. Εἴδωλα ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικά, εἴδωλα ἐπιβληθέντα ἀπὸ ἄλλους καὶ εἴδωλα τὰ ὁποῖα οἱ λάτραι των ἐπέβαλον εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς ἄλλους, τείνουν νὰ καταλάβουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Κάθε πρᾶγμα ἢ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος περισσότερον ἀπὸ τὸν Θεόν, γίνεται τὸ εἴδωλόν του καὶ ὁ Θεός του. Καὶ ὁ ἀληθινὸς Θεὸς διακηρύττει: «Ἐκτὸς ἐμοῦ δὲν ὑπάρχει ἄλλος — ἀληθινός, αἰώνιος, δίκαιος, ἅγιος—ἑπομένως εἰς ΕΜΕ βλέψατε». Διὰ τοῦτο

ἔλεγεν ὁ Χριστός: «Ὅστις ἀγαπᾷ πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ΕΜΕ δὲν εἶναι ἄξιος Εμοῦ· καὶ ὅστις ἀγαπᾷ υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ΕΜΕ, δὲν εἶναι ἄξιος Εμοῦ...» (Ματθ. ι΄. 37). Οἱ ἄνθρωποι, ἐκτὸς τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν, τὰς ὁποίας ἐλάτρευσαν θεοποιήσαντες αὐτάς, ἐλάτρευσαν ὡς θεοὺς τὰς πέτρας καὶ τὰ ξύλα καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς πόθους των—ὁ εἷς τὸ χρῆμα, ὁ ἄλλος τὴν δόξαν, ὁ ἕτερος τὸ ἐγὼ καὶ τὰ συμφέροντά του. Καὶ τὰ ἐλάτρευσε νομίζων ὅτι αὐτὰ ἢ αὐτοὶ (οἱ θεοί του) θὰ ἐξησφάλιζον εἰς αὐτὸν τὴν σωτηρίαν. Ἴσως νὰ ἐνόμιζεν ὅτι τὸ χρῆμα ἐξυπηρετοῦν τὰς ἀνάγκας του ἦτο παντοδύναμον. Ἐν τούτοις, τὸ χρῆμα καὶ τὰ συμφέροντα καὶ ἡ δόξα καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ **ἐὰν** ἀκόμη ἠδύναντο νὰ προσφέρουν κἄποιαν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν λάτρην των, θὰ τὸν ἐξυπηρέτουν μόνον μέχρι τῆς ἐπιθανατίου του κλίνης. Πέρα τούτου θὰ ἐχρησίμευον ἁπλῶς διὰ τοὺς ἐπιζῶντας καὶ ὁ θεός του θὰ ἦτο ἀνίκανος νὰ παράσχῃ καμμίαν βοήθειαν διὰ τὰ περαιτέρω. Τὰ φθαρτά, καὶ ὅλα ἐν γένει τ᾿ ἀνωτέρω, ἐκτὸς τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ἀφθάρτου καὶ αἰωνίου Θεοῦ, εἶναι ἀπολύτως ἀνίκανα· εἴτε ὡς θεοὺς τὰ λατρεύουν εἴτε ἁπλῶς στηρίζονται εἰς αὐτά, δὲν ἔχουν καμμίαν ἀπολύτως δύναμιν καὶ ἀξίαν εἰς τὸ ***ὑπερπέραν.*** Λοιπὸν «εἰς Ἐμὲ μόνον ἀτενίσατε!»

II. ***Βλέψατε καὶ σώθητε.***

Εἴπομεν ἀνωτέρω περὶ τοῦ παραγγέλματος ***ἀτενῶς***. Ὁ Θεὸς ζητεῖ νὰ βλέψωμεν, νὰ ἀτενίσωμεν εἰς Αὐτὸν διὰ νὰ σωθῶμεν. Ὑπάρχουν ὅμως μερικαὶ προϋποθέσεις εἰς τοῦτο: Πρέπει νὰ πιστεύῃς εἰς ἐκεῖνον, ὅστις σὲ προσκαλεῖ καὶ σοὶ δίδει τὸ παράγγελμα. Καὶ δὲν ἀπαιτεῖται μόνον ἡ πίστις εἰς τὴν ***ὕπαρξίν*** του ἀλλὰ χρειάζεται πίστις καὶ εἰς τὴν ***δύναμίν*** του — ἡ πεποίθησις ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπόσχεται δύναται καὶ νὰ τὸ ἐκτελέσῃ.

Ὅτι ὁ Θεὸς ὑπάρχει, μᾶς τὸ βεβαιοῖ ἡ φύσις, τὸ ὑλικὸν τοῦτο Σύμπαν, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει μία προσωπικὴ δύναμις καὶ εἷς προσωπικὸς νοῦς, ὅστις ἐν σοφίᾳ ἐδημιούργησε τὰ πάντα καὶ ἔπλασε καὶ τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ ἐπικοινωνῇ μετ᾿ Αὐτοῦ καὶ νὰ ἐκτελῇ τὸ θέλημά του. Ὅπως δὲ ὁ Θεὸς ἔδωκε δείγματα καὶ ἀποδείξεις περὶ τῆς ὑπάρξεώς του εἰς τὴν φύσιν, οὕτως ἔχει δώσει τοιαῦτα δείγματα καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεκάλυψεν Ἑαυτόν. Τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ἀναγράφονται εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς. Ἐκεῖ βλέπομεν πῶς ἐλάλησεν ὁ Θεός, πῶς ἔσωσεν ἀπὸ κοσμικὰς καταστροφάς, δοκιμασίας καὶ θλίψεις καὶ πῶς ὑπόσχεται νὰ σώζῃ εἰς τὸ παντελὲς τοὺς προσερχομένους εἰς Αὐτόν, ἀπὸ τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ δευτέρου θανάτου — νὰ σώζῃ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰ εἴδωλα τῆς ἀνθρωπίνης ἐφευρέσεως.

Ἀλλὰ διὰ νὰ σωθῶμεν χρειάζεται νὰ ἀτενίσωμεν — νὰ βλέψωμεν πρὸς Αὐτόν. Ὅπως ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν χαλκοῦν ὄφιν εἰς τὴν ἔρημον καὶ πρὸς αὐτὸν ἐμβλέποντες, ὅσοι ἐδαγκάνοντο ἀπὸ τοὺς δηλητηριώδεις ὄφεις, εὕρισκον τὴν θεραπείαν καὶ σωτηρίαν των, οὕτω πᾶς ὁ ἀτενίζων μὲ πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σώζεται — ἴσως ὄχι ἀπὸ τὰς περιπετείας καὶ τὰς δυστυχίας καὶ τὰς δοκιμασίας καὶ στερήσεις τῆς ζωῆς ἀλλ᾿ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖον ἐβάρυνε πλέον εἰς τὰς ψυχὰς

καὶ τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων. Δυστυχῶς ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχήν, ὅπου ἡ κακία ἐξεχείλισεν εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον. Τὰ ὅσα ἀναγινώσκομεν εἰς τὰς ἐφημερίδας, τόσον τῆς πατρίδος μας ὅσον καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ κόσμου, περὶ τῆς ἀνηθικότητος καὶ τῆς ἐκλύσεως ἐν γένει τῶν ἠθῶν καὶ τῶν κακουργημάτων, τὰ ὁποῖα διαπράττονται, πείθουσι καὶ τὸν πλέον δύσπιστον Θωμᾶν ὅτι πρέπει νὰ στραφῶμεν πρὸς τὸν Θεόν, νὰ ἐμβλέψωμεν εἰς τὸν Χριστὸν διὰ νὰ σωθῶμεν.

Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐξαλείφει τὰς παλαιάς μας ἁμαρτίας, ἀφαιρεῖ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἀπὸ τὴν ζωήν μας διὰ τοῦ αἵματος Αὐτοῦ, ἀφαιρεῖ ὅλην τὴν ἐνοχήν των, ἀνοίγει νέαν σελίδα εἰς τὴν ζωήν μας, ἀναγεννᾷ τὴν καρδίαν μας, τὰ ἐλατήριά μας, τοὺς πόθους μας καὶ μᾶς καθιστᾷ κοινωνοὺς τῆς Θείας φύσεως. Οὕτω δὲ πραγματοποιεῖ τὴν σωτηρίαν μας, τὴν ὁποίαν ***οὐδεὶς ἄλλος*** καὶ ***οὐδὲν ἄλλο*** δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ. Εἰς Αὐτὸν λοιπὸν βλέψατε καὶ ***σώθητε***.

III. ***Πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς.***

Ὁ περιωρισμένος καὶ ἀποκλειστικὸς Ἰουδαῖος αἴφνης γίνεται ἄνθρωπος μὲ εὐρὺ καὶ παγκόσμιον πνεῦμα καὶ παγκόσμιον ἀντίληψιν. Αἰσθάνεται ὅτι τὰ ἀγαθὰ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Θεὸν δὲν πρέπει νὰ περιορισθοῦν ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ περιβάλλοντος, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι πλάστης τῶν Ἰουδαίων ἀποκλειστικῶς ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἀφοῦ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἥμάρτησαν καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, πᾶσα ἐνεργὸς ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιορίζεται ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ κόσμου. Ἑπομένως ἐπὶ τῆς σωτηρίας ἔχουν δικαιώματα καὶ ἀξιώσεις πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς καὶ τὰ εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς κατοικοῦντα ἔθνη, γλῶσσαι καὶ λαοί.

Ἡ διακήρυξις αὕτη τοῦ Ἠσαΐου εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, λέγοντος ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι «Σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ τῶν πιστῶν».

Τὰ πέρατα τῆς γῆς προσκαλοῦνται νὰ ἀτενίσωσιν εἰς τὸν Θεὸν διὰ νὰ σωθῶσιν. Ἄνευ τοῦ ὅρου τούτου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ σωτηρία. Καὶ εἴπομεν ἀνωτέρω ποίας προϋποθέσεις ἔχομεν ὑπ᾿ ὄψει μας.

Χωρὶς ***πίστιν*** δὲν σώζεται κανεὶς οὔτε ὁ ἀποκλειστικὸς Ἰσραηλίτης. Διότι ὁ Θεὸς συνέκλεισε τοὺς πάντας—Ἰουδαίους καὶ Ἐθνικοὺς—εἰς τὴν ἀπείθειαν διὰ νὰ ἐλεήσῃ τοὺς πάντας. Χωρὶς ***ἀποδοχὴν*** τῆς προσκλήσεως τοῦ Θεοῦ δὲν ὑπάρχει σωτηρία. Χωρὶς ***ἀναγνώρισιν*** τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ σωτηρία. Χωρὶς ***ἀναγέννησιν*** διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ὑπάρχει σωτηρία.

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ εἶναι Σωτὴρ πάντων τῶν ἀνθρώπων—πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς—σώζεται πᾶς ὁ προσερχόμενος πρὸς τὸν Χριστὸν ὡς τὸν ἀτομικόν του Σωτῆρα ἐν μετανοίᾳ καὶ συντριβῇ καρδίας διὰ τὰς ἁμαρτίας του, χωρὶς προφάσεις, χωρὶς δικαιολογίας ἢ ἀρνήσεις τῆς εὐθύνης του.

* * *

Πόσον μέγαν καὶ ἀγαθὸν Θεὸν ἔχομεν, ὅστις ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ἐργάζεται διὰ τὴν σωτηρίαν του διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ!

Θὰ ἀφήσωμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς προσκαλῇ καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ δίδωμεν ἀπάντησιν ἢ προσοχὴν καὶ πίστιν εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς προσκλήσεις Του; Ἂς μὴ ἐκλάβωμεν ὡς ἀδυναμίαν τοῦ Θεοῦ τὸ ὅτι μᾶς δίδει καιρὸν μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς, διότι γρήγορα ἢ ἀργὰ ὁ πέλεκυς τῆς ὀργῆς Του θὰ πέσῃ βαρὺς ἐπάνω εἰς τοὺς ἀπειθεῖς καὶ ἀμετανοήτους ἁμαρτωλούς. «Διότι ἐὰν ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ θέλει φανῇ;» (Α΄ Πέτρ. δ΄. 18).

Ἐνόσῳ λέγεται τὸ σήμερον, ἀδελφοί μου, ἂς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν Κύριον ἐκ τῶν περάτων, εἰς τὰ ὁποῖα μᾶς ἔρριψεν ἡ ἁμαρτία, ἐν πίστει καὶ ὑποταγῇ εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ τὸ Ἅγιον, διὰ νὰ σωθῶμεν μὲ αἰώνιον σωτηρίαν! ***Ἀμήν.***

Π. Γ. Λογγινίδης.

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ὑπὸ **Φρειδερίκου Φάρραρ.**

(κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Ὁ «ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου».

(συνέχεια)

Τοὐναντίον, ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις ἀναμφίβολοι, αἱ ὁποῖαι ἀποκλείουσιν ἐντελῶς τὴν γνώμην ὅτι Ἰάκωβος ὁ Ἀλφαίου καὶ Ἰάκωβος ὁ «ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου» ἦσαν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἡ κυριωτέρα ἐκ τῶν ἐνδείξεων τούτων εἶναι ὅτι ὁ μὲν Ἰάκωβος τοῦ Ἀλφαίου ἦτο εἷς ἐκ τῶν ἀρχικῶν δώδεκα μαθητῶν, οὓς προσέλαβεν ὁ Χριστὸς εἰς τὴν ἀρχὴν ἀκόμη τῆς δημοσίας διακονίας Αὐτοῦ, οἱ δὲ «ἀδελφοὶ» τοῦ Κυρίου (Ἰάκωβος, Ιωσῆς, Σίμων καὶ Ἰούδας) καθ' ὅλην τὴν τριετῆ διακονίαν τοῦ Χριστοῦ «δὲν ἐπίστευον εἰς Αὐτὸν» καὶ ἐπανειλημμένως ἐξεδήλωσαν τὴν δυσμένειάν των πρὸς τὸ ἔργον Του (Ἰωάν. ζ΄. 3—10 καὶ ἀλλαχοῦ). Εἰς ὁλόκληρον δὲ τὴν Εὐαγγελικὴν ἱστορίαν οὐδεὶς ἐκ τῶν «ἀδελφῶν» τούτων τοῦ Κυρίου ἀναφέρεται ὡς προσχωρήσας εἰς τὸν κύκλον τῶν ὀπαδῶν καὶ μαθητῶν Αὐτοῦ, εἰμὴ μετὰ τὸ πάθος Αὐτοῦ.

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν ὡς βέβαιον ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν «ἀδελφῶν» τοῦ Κυρίου ὑπῆρξεν ἐκ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ἀφοῦ καὶ πολὺ βραδύτερον διεκρίνοντο ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων. (1) Ἐξ αὐτῶν βραδύτερον ὁ Ἰάκωβος ὀνομάζεται ἐμμέσως «ἀπόστολος», (2) καὶ ὑποτίθεται ὅτι καὶ ὁ ἀδελφός του Ἰούδας ὡσαύτως ἀπέκτησεν ἀποστολικὸν κῦρος. Πῶς καὶ πότε οἱ «ἀδελφοὶ» τοῦ Κυρίου

(1) Πράξ. α΄. 14: «Οὗτοι πάντες (οἱ ἕνδεκα Ἀπόστολοι) ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ». Α΄. Κορινθ. θ΄ 5: «Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου καὶ Κηφᾶς;».

(2) Γαλάτ. α΄. 19: «Ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰμὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου».

μετεστράφησαν καὶ ἐπίστευσαν εἰς Αὐτόν, δὲν μᾶς πληροφορεῖ ἡ Κ. Διαθήκη. Εἰς τὸ τελευταῖον Δεῖπνον δὲν ἔλαβον μέρος οὔτε ἀναφέρονται ὡς παρόντες κατὰ τὴν δίκην καὶ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ. Μόνον μετὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ πρὸ τῆς Ἀναλήψεως φαίνεται ὅτι μετεστράφη ὁ Ἰάκωβος, ἀφοῦ ὁ Παῦλος ἀναφέρει ὅτι ὁ Κύριος πρὸ τῆς Ἀναλήψεως Αὐτοῦ ἐφάνη καὶ εἰς τὸν Ἰάκωβον [1] τὸν δὲ Ἰάκωβον ἠκολούθησαν καὶ οἱ λοιποὶ «ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου», διότι εἰς τὰς συνάξεις τῶν μαθητῶν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐκχύσεως τοῦ Ἁγ. Πνεύματος τοὺς βλέπομεν παρόντας (Πράξ. α΄. 14).

Οὕτω φθάνομεν εἰς τὸ τρίτον ὡς ἄνω ἐρώτημα: Ποῖοι ἦσαν οἱ «ἀδελφοὶ» οὗτοι τοῦ Κυρίου καὶ ποίαν συγγένειαν εἶχον πρὸς Αὐτόν;

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀτελεύτητοι συζητήσεις ἠγέρθησαν μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν καθ᾿ ὅλους τοὺς αἰῶνας καὶ τέσσαρες διάφοροι γνῶμαι διετυπώθησαν, αἱ ἑξῆς:

α) Κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα μ. Χρ. ὁ Ἑλβίδιος, ὅστις ἐκηρύχθη αἱρετικὸς διὰ τὴν σφοδρὰν πολεμικήν του κατὰ τοῦ μοναχισμοῦ καὶ τῆς ἀγαμίας, ἥτις ἐκινδύνευε τότε νὰ λάβῃ τρομακτικὴν διάδοσιν ἀνὰ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον, ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ, μετὰ τὴν παρθενικὴν γέννησιν Αὐτοῦ, ἀπέκτησε τέκνα ἐκ τοῦ Ἰωσήφ, ἅτινα εἶναι οἱ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἀναφερόμενοι «ἀδελφοὶ» καὶ «ἀδελφαὶ» τοῦ Κυρίου. Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντεπεξῆλθεν ὁ Ἱερώνυμος, ὁ Αὐγουστῖνος καὶ ὁλόκληρος σειρὰ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

β) Ὁ Ἱερώνυμος εἶναι τῆς γνώμης ὅτι οἱ «ἀδελφοὶ» οὗτοι ἦσαν ἀνεψιοὶ τοῦ Ἰωσὴφ υἱοθετηθέντες ὑπ᾿ αὐτοῦ, ἤτοι, ***ἐξάδελφοι*** τοῦ Ἰησοῦ.

γ) Ὁ Ἐπιφάνιος ἐθεώρησεν αὐτοὺς τέκνα τοῦ Ἰωσὴφ ἐκ προτέρου γάμου.

δ) Ὁ Θεοφύλακτος, εἰδικεύων τὴν γνώμην τοῦ Ἐπιφανίου, εἰκάζει ὅτι ἦσαν τέκνα τοῦ Ἰωσὴφ ἐκ Λευϊτικοῦ γάμου μὲ τὴν χήραν τοῦ ἀδελφοῦ του Κλωπᾶ

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ δογματίσω ἢ νὰ ἐπιβάλω τὴν ἰδίαν μου γνώμην ἐπὶ τοῦ ἐπιμάχου τούτου ζητήματος. Θὰ παρατηρήσω μόνον ὅτι ἡ ἀβίαστος ἑρμηνεία τοῦ λεκτικοῦ τῶν πολλαπλῶν χωρίων τῆς Κ. Διαθήκης, ἔνθα ἀναφέρονται οἱ «ἀδελφοὶ» καὶ «ἀδελφαὶ» τοῦ Κυρίου ἡμῶν, παρέχει βάσιν τινὰ εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Ἑλβιδίου. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὴν Ἱ. Γραφὴν ἀπαντᾶται ἡ λέξις «ἀδελφὸς» καὶ ὑπὸ εὐρυτέραν ἢ μεταφορικὴν ἔννοιαν (σημαίνουσα «συγγενής», «ὁμόφρων», «ὁμοεθνής», κτλ.), ἀλλ᾿ ἐκ τῆς συνεχείας γίνεται ἑκάστοτε καταφανὴς ἡ τοιαύτη μὴ κυριολεκτικὴ χρῆσις τῆς λέξεως. Εἰς ὅλα τὰ χωρία ὅμως, ὅπου ἀναφέρονται οἱ «ἀδελφοὶ» τοῦ Κυρίου, ἐλλείπει πᾶσα τοιαύτη ἔνδειξις. Ἀπεναντίας, μάλιστα, εἰς δύο χωρία φαίνεται ἐνδεικνυομένη ἡ κυριολεξία [2].

---

[1] Α Κορινθ. ιε΄. 7. Δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐννοεῖται ἐδῶ εἷς ἐκ τῶν Ἀποστόλων Ἰακώβων, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς ἕνδεκα ἐφάνη ἐπανειλημμένως εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀνάστασίν Του. Ἄρα ὁ Ἰάκωβος οὗτος βεβαίως ἦτο ὁ «ἀδελφός» του.

[2] Ματθ. ιβ΄. 50: «αὐτός μου *ἀδελφὸς* καὶ *ἀδελφὴ* καὶ *μήτηρ* ἐστί». Πρβλ. Μάρκ. γ΄. 35. Ἐπίσης Μάρκ. Ϛ΄. 3: «οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς;» Εἰς τὰ χωρία ταῦτα δὲν δυνάμεθα λογικῶς νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ μὲν «μήτηρ» λέγεται κυριολεκτικῶς, τὰ δὲ «ἀδελφός», «ἀδελφὴ» οὐχὶ κυριολεκτικῶς.

Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ εἰς πολλοὺς Χριστιανοὺς φαίνεται ἀποτρόπαιος ἡ ἰδέα ὅτι ἡ σεπτὴ Μήτηρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μετὰ τὴν γέννησιν Αὐτοῦ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου, ἀπέκτησεν ἄλλα τέκνα ἐκ τοῦ γάμου της μετὰ τοῦ Ἰωσήφ, δέχομαι ὅτι ἡ λέξις «ἀδελφὸς» εἶναι ἐπιδεκτικὴ εὐρυτέρας ἑρμηνείας, ὥστε νὰ σημαίνῃ «συγγενής». Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει, ἀφοῦ οἱ «ἀδελφοὶ» οὗτοι ἐπανειλημμένως ἀναφέρονται ὡς συνοδεύοντες τὴν Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, πρέπει νὰ ἦσαν στενώτατοι συγγενεῖς, κατοικοῦντες ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ Ἰωσήφ. Ἐπὶ τοῦ σημείου δὲ τούτου εὑρισκόμεθα εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος τῆς εἰκασίας, ἀφοῦ οὐδεμίαν ἀπολύτως θετικὴν πληροφορίαν ἔχομεν περὶ τοῦ τί ἀκριβῶς ἦσαν οἱ συγγενεῖς οὗτοι.

Ἡ θεωρία ὅτι ἦσαν τέκνα τοῦ Ἰωσὴφ ἐκ προτέρου γάμου προσκρούει εἰς σοβαρὰς δυσκολίας. Διότι ἐὰν μὲν ἦσαν ἀνήλικα, καθ᾿ ἣν ἐποχὴν ὁ Ἰωσὴφ προσῆλθεν εἰς Βηθλεὲμ νὰ ἀπογραφῇ, βεβαίως θὰ τὰ παρελάμβανε καὶ αὐτὰ μεθ᾿ ἑαυτοῦ, ὥστε νὰ ἀπογραφοῦν καὶ αὐτά. Ἐν τούτοις, ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει ρητῶς ὅτι ὁ Ἰωσὴφ ἀνέβη νὰ ἀπογραφῇ «σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί» (Λουκ. β΄. 5). Ἐὰν δὲ ἦσαν τότε ἐνήλικα τὰ ἐκ τοῦ πρώτου αὐτοῦ γάμου τέκνα, ὥστε νὰ φροντίσουν αὐτὰ διὰ τὴν ἀπογραφήν των, ὁ Ἰάκωβος (ὅστις φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν) θὰ ἦτο ὑπερεκατοντούτης κατὰ τὸν μαρτυρικόν του θάνατον ἐν ἔτει 69 μ. Χρ.

Ἐὰν πάλιν ἦσαν ἀνεψιοὶ τοῦ Ἰωσήφ, πρέπει νὰ ἦσαν ὀρφανοί, διὰ νὰ κατοικοῦν ὑπὸ τὴν στέγη τοῦ Ἰωσήφ.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ παραδεχθῶμεν ὅτι ἦσαν τέκνα ἢ ἀνεψιοὶ τοῦ Ἰωσήφ, πῶς δυνάμεθα νὰ τοὺς καλέσωμεν «ἀδελφοὺς» ἢ «συγγενεῖς» τοῦ Κυρίου, ὅστις κατὰ σάρκα ἦτο ἄσχετος πρὸς τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὴν συγγένειάν του.

Ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Ναζαρέτ, οἵτινες ἐθεώρουν τὸν Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ, ἔλεγον ἀδελφοὺς (ἢ ἔστω, συγγενεῖς) αὐτοῦ τὸν Ἰάκωβον, Ἰωσῆν, Σίμωνα καὶ Ἰούδαν, εἶναι εὐνόητον καὶ φυσικόν. Εἶναι ὅμως ἀκατανόητον πῶς οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης, οἵτινες ἐγνώριζον ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδεμίαν συγγένειαν εἶχε πρὸς τὸν Ἰωσήφ, ὠνόμαζον τοὺς ἀνεψιοὺς τοῦ Ἰωσὴφ «ἀδελφοὺς» (ἤτοι, συγγενεῖς) τοῦ Ἰησοῦ, καὶ μετέπειτα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξηκολούθουν νὰ τοὺς ὀνομάζουν «ἀδελφοὺς τοῦ Κυρίου», ἀφοῦ οὗτοι ἦσαν ἄσχετοι οἱασδήποτε συγγενείας πρὸς Αὐτόν. Καὶ τοῦτο ἐνῷ μεταξὺ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων δύο (οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου) ἦσαν ἐξ αἵματος **ἐξάδελφοι** τοῦ Κυρίου, διότι ἡ μήτηρ των Σαλώμη ἦτο ἀδελφὴ τῆς μητρὸς Αὐτοῦ.

Ἀφίνω ὅθεν τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς τὴν κρίσιν καὶ προαίρεσιν ἑκάστου ἀναγνώστου μου, ἀφοῦ ἀφ᾿ ἑνὸς μὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ λυθῇ μετὰ θετικότητος, ἀφ᾿ ἑτέρου δὲ ἐδόθη εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο σπουδαιότης κατ᾿ ἐμὲ ὅλως ὑπερβολική (1).

---

(1) ***Σημείωσις μεταφραστοῦ.*** Εἰς τοῦτο ὁ λόγιος συγγραφεὺς ἀκολουθεῖ κατὰ πόδας δύο τῶν μεγίστων φωστήρων τῆς Ἐκκλησίας, τὸν ***Βασίλειον*** καὶ τὸν ***Χρυσόστομον***, οἵτινες, ἂν καὶ πιστεύοντες εἰς τὸ ἀειπάρθενον τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου, ἐν τούτοις παραδέχονται ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ζήτημα ζωτικὸν καὶ οὐσιῶδες. Ὁ Βασίλειος ἐν τῇ Ὁμιλίᾳ ***Εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*** (τόμ. 3ος, σ. 599) λέγει: ... «Τὰ νενομισμένα τοῦ γάμου μὴ ἀπαρνησαμένης τῆς Μαρίας· ἡμεῖς δέ, εἰ καὶ μηδὲν τῷ τῆς εὐσεβείας παραλυμαίνεται λόγῳ (μέχρ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄.

Βίος καὶ χαρακτὴρ τοῦ Ἰακώβου.

Εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀψευδοῦς τῶν Ἱ. Γραφῶν ὅτι δι᾿ ὀλίγων ἁπλῶν γραμμῶν μᾶς παρέχουν τὴν σαφῆ εἰκόνα καὶ τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῶν διαφόρων προσώπων τῶν ἀναφερομένων ἐν αὐταῖς. Τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰακώβου, ἑνὸς ἐκ τῶν «ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου».

Ἀκόμη καὶ περὶ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν μίαν ἰδέαν. Εἴτε ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς εἴτε «ἐξάδελφος» τοῦ Ἰησοῦ ἦτο, φαίνεται πιθανὸν καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν συγγραμμάτων καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἀνετράφη μετ᾿ Αὐτοῦ καὶ ἄλλων «ἀδελφῶν» ὑπὸ τὴν πτωχὴν στέγην τοῦ Ἰωσὴφ ἐν Ναζαρέτ. Ὁ Ἰωσὴφ ἦτο τέκτων (ξυλουργὸς) καί, ὡς λέγει ἡ παράδοσις, ὄχι πολὺ ἐπιτήδειος εἰς τὴν τέχνην του. Πάντως ἡ ἄσκησις τοιούτου ἐπαγγέλματος εἰς μικρὸν χωρίον τῆς Γαλιλαίας οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο νὰ ἦναι πολὺ προσοδοφόρος, καὶ ὁ τέκτων τῆς Ναζαρὲτ ἀσφαλῶς ἦτο πτωχός, ὄχι ὅμως καὶ ἐνδεὴς διότι εἰς τὰ κλίματα ἐκεῖνα ὁ πτωχὸς κατορθώνει νὰ ζῇ μὲ ἐλάχιστον εἰσόδημα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Ἰακώβου, γνωρίζομεν ὅτι οἱ Ἑβραιόπαιδες ἀπὸ ἡλικίας πέντε ἐτῶν ἤρχιζον νὰ διδάσκωνται τὰς ἱερὰς Γραφὰς τῆς Π. Διαθήκη · ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πτωχοτάτας οἰκογενείας τοῦτο ἦτο ὑποχρεωτικόν Καὶ μέχρι τῆς πλήρους ἐνηλικιώσεώς του ὁ Ἑβραῖος νεανίας ἐδιδάσκετο ὑπὸ τοῦ ραββίνου ἢ διδασκάλου τῆς συναγωγῆς του τὰς Γραφὰς καὶ τὰς παραδόσεις τῶν πατέρων. Οὕτω λοιπὸν ἐκπαιδευθεὶς ὁ Ἰάκωβος εἰς τὸ πτωχικὸν περιβάλλον τῆς Ναζαρέτ, ἔθηκε τὰς βάσεις διὰ τὴν αὐστηρὰν ἐκείνην προσήλωσιν εἰς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ τὴν Λευϊτικὴν λατρείαν, ἥτις τὸν διέκρινεν εἰς τὸν μετέπειτα βίον του καὶ τῷ προσεπόρισε τὸν τίτλον τοῦ «Δικαίου». Καὶ ὁ πατὴρ ἢ θεῖος του Ἰωσὴφ ὀνομάζεται «δίκαιος ἀνήρ». Ὁ τίτλος οὗτος παρ᾿ Ἑβραίοις εἶχεν εὐρυτέραν σημασίαν ἢ παρ᾿ ἡμῖν. Ἐσήμαινεν ὄχι μόνον ὅτι ἦτο ἔντιμος καὶ ἀκέραιος εἰς τὰς ἀτομικάς του σχέσεις, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἦτο ἀκριβὴς τηρητὴς τοῦ Νόμου. «Δίκαιος» ἦτο ὁ πληρώνων τὰ δέκατα, ὁ συχνάζων εἰς τὰς μεγάλας ἐτησίας ἑορτὰς εἰς Ἱερουσαλήμ, ὁ φυλάττων τὴν μεγάλην ἐνιαύσιον νηστείαν, ὁ τηρῶν αὐστηρῶς τὰ Σάββατα, ὁ φοιτῶν ἀνελλιπῶς εἰς τὴν συναγωγήν, ὁ τηρῶν τοὺς Λευϊτικοὺς κανόνας καθαρισμοῦ, ὁ σεβόμενος τοὺς μεγάλους ραββίνους, ὁ φορῶν κράσπεδα καὶ φυλακτήρια, ὁ μελετῶν τὰς ἐντολάς, τὰς κρίσεις, τὰ μαρτύρια, τὸν Νόμον, τὸν Λόγον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τῆς διαθήκης τῶν πατέρων του. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία

γὰρ τῆς κατὰ τὴν οἰκονομίαν ὑπηρεσίας ἀναγκαία ἡ παρθενία, ***τὸ δ᾿ ἐφεξῆς ἀπολυπραγμόνητον*** τῷ λόγῳ τοῦ μυστηρίου), ὅμως ***διὰ τὸ μὴ καταδέχεσθαι τῶν φιλοχρίστων τὴν ἀκοήν, ὅτι ποτὲ ἐπαύσατο εἶναι παρθένος ἡ Θεοτόκος***, ἐκείνας ἡγούμεθα τὰς μαρτυρίας ***αὐτάρκεις»***. Ὁ δὲ Χρυσόστομος ἐν τῇ ε. Ὁμιλίᾳ αὐτοῦ εἰς τὸν Ματθαῖον (τόμ 7ος, σ. 77) λέγει: «Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τὸ ***ἕως*** εἶπε, τὰ πρὸ τῶν ὠδίνων ἀσφαλιζομένη· ***τὰ δὲ μετὰ ταῦτα σοὶ καταλιμπάνουσα συλλογίζεσθα*** . Ὃ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον ἦν παρ᾿ αὐτοῦ σε μαθεῖν, τοῦτο αὐτὸς εἴρηκεν, ὅτι ἀνέπαφος ἦν ἡ παρθένος ***ἕως τοῦ τόκου»***.

ὅτι ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ ἀδελφός του Ἰούδας ἀνετράφησαν ἐντὸς τοιούτου περιβάλλοντος αὐστηροῦ Ἰουδαϊσμοῦ.

Εἰς τὰς ἐπιστολάς των εὑρίσκομεν ὅτι ἐγνώριζον καλῶς τὰς κανονικὰς Ἱ. Γραφάς. Ἀλλ' ἐγνώριζον καὶ τὰ Ἀπόκρυφα λεγόμενα βιβλία. Ὁ μὲν Ἰάκωβος πλειστάκις ἀναφέρεται εἰς τὴν «Σοφίαν Σειρὰχ» καὶ τὴν «Σοφίαν Σολομῶντος,» ὁ δὲ Ἰούδας ἐπικαλεῖται τὸ Βιβλίον τοῦ Ἐνώχ.

Ἐξ ἄλλου ὁ Ἰάκωβος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡγησίππου (παρ' Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ. 6'. 23), ἦτο ἐκ νηπιότητός του **Ναζηραῖος**—ἤτοι, ἀφιερωμένος εἰς τὸν Θεὸν δι' εἰδικῶν εὐχῶν καὶ ὑποχρεώσεων. Οἶνον καὶ σίκερα δὲν ἔπιε ποτέ, κρέας δὲν ἔφαγε, τὰς τρίχας του οὐδέποτε ἔκοψεν ἢ ἐξύρισεν, οὐδέποτε ἠλείφθη μὲ ἔλαιον. Ἐξετέλει μὲν τὰς πλύσεις τοῦ σώματος, ἃς ἐπιβάλλει ὁ Λευϊτικὸς κανών, οὐδέποτε ὅμως ἐχρησιμοποίει τὸ θερμὸν λουτρόν, ὅπερ οἱ Ἕλληνες εἰσήγαγον εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ ἰδιότης αὕτη τοῦ Ναζηραίου ἀναμφιβόλως ἐνίσχυσε τὸν μέγαν σεβασμὸν ὃν ἀπήλαυσεν ὁ Ἰάκωβος παρὰ τῷ λαῷ. Οἱ Ναζηραῖοι ἐτιμῶντο ὡς ἄνδρες ἐξαιρετικῆς ἁγιότητος.

Περὶ τῆς ζωῆς, ἣν διῆλθον ὁμοῦ ἀφ' ἑνὸς ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ «ἀδελφοὶ» αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ταπεινὴν στέγην τῆς Ναζαρέτ, μόνον εἰκασίας δυνάμεθα νὰ ἐκφέρωμεν, διότι στερούμεθα οἱασδήποτε σχετικῆς πληροφορίας. Ὅτι καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔλαβε τὴν αὐστηρὰν Ἰουδαϊκὴν ἀνατροφήν, ἣν καὶ οἱ «ἀδελφοὶ» αὐτοῦ, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ἀφοῦ ὁ Εὐαγγελιστὴς μᾶς λέγει ρητῶς ὅτι «ἦν ὑποτασσόμενος» εἰς τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Ἐπίσης πληροφορούμεθα ὅτι κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα τῆς παραμονῆς του ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ Ἰωσὴφ «προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις» (Λουκ. β'. 51, 52) Καὶ εἶναι πιθανώτατον ὅτι οἱ «ἀδελφοί» του τὸν ἠγάπων καὶ τὸν ἐξετίμων, ἂν καὶ δὲν γνωρίζομεν ἂν ἦσαν πρεσβύτεροι ἢ νεώτεροι αὐτοῦ.

Ὅταν ὅμως ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ νὰ ἀναλάβῃ ὁ Ἰησοῦς τὴν δημοσίαν Αὐτοῦ διακονίαν, φαίνεται ὅτι αἱ ἐγκάρδιοι αὗται σχέσεις ἐπεσκιάσθησαν. Ἐκεῖνος ἀπῆλθεν ἵνα βαπτισθῇ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια ἀκολουθούμενος ὑπὸ ὁμάδος νεαρῶν μαθητῶν, ἐξ ὧν δύο ἦσαν πρῶτοι του ἐξάδελφοι ἐκ μητρός, ἕτεροι δὲ ἦσαν συγγενεῖς ἐκ τοῦ νομιζομένου πατρός του. (1)

Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην οἱ κατ' οἶκον «ἀδελφοὶ» δὲν προσεχώρησαν, ὅτε δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀφῆκε τὴν στέγην τῆς Ναζαρέτ, ἐκεῖνοι δὲν τὸν ἠκολούθησαν. Εἶναι φανερὸν ὅτι τὸν ἐθεώρησαν ὡς ὑπερπηδῶντα τὰ ἐσκαμμένα, ὡς ὑπερτολμηρῶς οἰκειοποιούμενον τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα τῶν θρησκευτικῶν προεστώτων καὶ διδασκάλων τοῦ ἔθνους των, ὅταν ἐσάρωσεν ἐκ τοῦ Ναοῦ τοὺς μεταβαλόντας αὐτὸν εἰς οἶκον ἐμπορίου. Ποία δὲ θὰ ἦτο ἡ ἔκπληξις καὶ ἀποδοκιμασίας των, ὅταν ἔμαθον ὅτι συνεχρωτίσθη μὲ τοὺς μισητοὺς Σαμαρείτας, ὅτι συνέτρωγε μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, κτλ., καὶ ὅταν τὸν ἤκουσαν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῆς

(1) Ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰάκωβος, υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης, ἀδελφῆς τῆς μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ—Ἰάκωβος, Ἰούδας, Ματθαῖος καὶ Θωμᾶς, υἱοὶ τοῦ Ἀλφαίου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωσήφ, κατὰ τὴν παράδοσιν.

τῆς Ναζαρὲτ νὰ λέγῃ ἑαυτὸν τὸν Μεσσίαν! Κατ᾽ ἀρχὰς ὅμως δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἀντιδράσουν κατ᾽ αὐτοῦ, διότι ἀντελήφθησαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἀποκτήσει ἰσχυρὰς συμπαθείας μεταξὺ τοῦ λαοῦ. Μόνον ὅταν ἐξηγέρθησαν κατ᾽ Αὐτοῦ οἱ θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ τοῦ ἔθνους—οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι,—τότε καὶ οἱ «ἀδελφοί» του τὸν ἐθεώρησαν ὡς παθόντα τὰς φρένας, καὶ ἐνόμισαν καθῆκόν των νὰ ἐπέμβουν καὶ νὰ τὸν ἀποτρέψουν ἀπὸ τὴν κατωφέρειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφέρετο. Καὶ παραλαβόντες καὶ τὴν μητέρα Αὐτοῦ, προσῆλθον εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐδίδασκε, μὴ δυνάμενοι δὲ ἢ μὴ θέλοντες νὰ τὸν πλησιάσουν ἕνεκα τοῦ πλήθους, τῷ παρήγγειλαν ὅτι τὸν ζητοῦν. Διὰ τὴν ἀπρεπῆ ταύτην πρᾶξιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον παρασύρει καὶ τὴν ἄθῴαν μητέρα Του, ὁ Κύριος ἡμῶν τοῖς ἔδωκε τὴν πρέπουσαν αὐστηρὰν ἐπίπληξιν. «Ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν Οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστί» (Ματθ. ιβ΄. 48—50).

Ἀλλὰ καὶ πάλιν εἰς ἄλλην περίστασιν οἱ ἀδελφοί του τῷ ὡμίλησαν μετὰ δυσφορίας, τῷ ἔδωκαν συμβουλὰς καὶ ἐπέσυραν καθ᾽ ἑαυτῶν νέαν ἐπίπληξιν (Ἰωάν. ζ΄. 1—10). Ἔκτοτε δὲν ἀναφέρονται πλέον οἱ «ἀδελφοὶ» τοῦ Ἰησοῦ εἰμὴ μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασίν Του, ὁπότε τοὺς εὑρίσκομεν μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ τῆς μητρός Του εἰς τὸ ἀνώγεων, ὅπου συνήρχοντο πρὸς προσευχήν.

Καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων «ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου» ὁ μὲν Σίμων καὶ ὁ Ἰωσῆς τοῦ λοιποῦ ἐξαφανίζονται ἐκ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, ὁ Ἰούδας γίνεται ἱεραπόστολος μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ ὁ Ἰάκωβος προεστὼς τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Χριστιανικῆς ἐκκλησίας.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἰακώβου εἰς τὴν ποιμαντορίαν ταύτην ἦτο ἐνδεδειγμένη, ὄχι ἁπλῶς διότι ἦτο «ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου» ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τῆς μεγάλης ὑπολήψεως, ἧς ἀπήλαυε παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός του ὡς Ναζηραίου καὶ τῆς αὐστηρᾶς του προσκολλήσεως εἰς τὸν Νόμον καὶ τὰ πάτρια. Ἡ διαρκὴς παρουσία του ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει, εἰς τὴν ὁποίαν δὶς τοὐλάχιστον κατ᾽ ἔτος συνέρρεον μυριάδες πιστῶν Ἑβραίων ἐκ πάσης γῆς, ἦτο ἀπαραίτητος.(¹) Καὶ οὕτω πως ὁ Ἰάκωβος ἐγένετο εἷς ἐκ τῶν «στύλων» τῆς Ἐκκλησίας

Πόσον σπουδαία καὶ ὑπεύθυνος ἦτο ἡ θέσις τοῦ Ἰακώβου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων βλέπομεν ἐκ τῆς περὶ τὸ ἔτος 50 μ. Χρ. συγκροτηθείσης ἐκεῖ συνελεύσεως πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τοῦ ὑποχρεωτικοῦ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου εἰς τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἀσπαζομένους τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας, ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ μεγάλης ἐκκλησίας, ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἀκριβῶς πρὸς συζήτησιν καὶ διευθέτησιν τοῦ ζητήματος. Ἡ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐκκλησία ἦτο γνωστὴ ὡς Ἰουδαΐζουσα, ὡς ἐκ τοῦ περιβάλλοντός της καὶ τῆς σχεδὸν ἀποκλειστικῶς Ἰουδαϊκῆς συστάσεως αὐτῆς. Καὶ οἱ Ἰουδαΐζοντες Χριστια-

(¹) Δικαιούμεθα νὰ πιστεύωμεν ὅτι πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐρχομένων εἰς Ἱεροσόλυμα προσκυνητῶν ἦσαν Χριστιανοί, ἀφοῦ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον πρὸς τὸν Παῦλον (Πράξ. κα΄. 20): «Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ Νόμου ὑπάρχουσι». (Γαλάτ. β΄. 9).

νοὶ ἦσαν μαχητικοί, ἐπιμένοντες εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ περιτομὴ ἦτο ἀπαραίτητος πρὸς σωτηρίαν καὶ ἀποστέλλοντες τοὺς κήρυκας τῆς ἰδεολογίας των εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας, ἃς ἐφύτευεν ἡ ἀκούραστος χεὶρ τοῦ Παύλου μεταξὺ τῶν Ἐθνικῶν. Καὶ ἤδη τὸ ζήτημα εἶχε περιέλθει εἰς κρίσιμον σημεῖον, ἡ δὲ συγκροτηθεῖσα συνέλευσις ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ μίαν ὁριστικὴν λύσιν. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος ὑπέδειξαν τὸ ἀσυμβίβαστον μὲ τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν τῆς ἐπιβολῆς τῶν διατάξεων τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου εἰς τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἀδελφούς. Ἐξ ἀντιθέτου, ἡ ἰσχυροτάτη Ἰουδαΐζουσα μερὶς ἠξίου τὴν τοιαύτην ἐπιβολήν. Πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν πρὸς τὸν Ἰάκωβον, ὅστις φαίνεται ὅτι προήδρευε τῆς συνελεύσεως. Ἐκ τῆς ἰδικῆς του στάσεως ἐξηρτᾶτο ἡ λύσις—ἡ διάσπασις ἢ μὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ στιγμὴ ἦτο ἀληθῶς κρίσιμος. Καὶ ὁ Ἰάκωβος ἐδείχθη ἀντάξιος τῆς περιστάσεως, δοὺς τὴν ψῆφόν του κατὰ τῶν Ἰουδαϊζόντων. Αὐτὸς ὁ «Δίκαιος», ὁ πρόμαχος τοῦ Νόμου, ὁ ὅσιος Ναζηραῖος, ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τὸν ἀφόρητον ζυγὸν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου!

Ἡ τοιαύτη κρίσις τοῦ κορυφαίου τῶν Χριστιανῶν τῶν προσκειμένων εἰς τὸν Νόμον ἀναμφιβόλως ἐξώργισε καὶ ἀπεγοήτευσε τὴν πολυπληθῆ Ἰουδαΐζουσαν μερίδα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καθὼς καὶ τοὺς ζηλωτὰς ἐν γένει, ἀλλ᾽ ἔσωσε τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν διττῶς: Πρῶτον, τὴν ἔσωσεν ἀπὸ τὴν διάσπασιν, ἥτις μοιραίως θὰ ἐπήρχετο, ἐὰν ἐπεκράτει ἡ γνώμη τῶν Ἰουδαϊζόντων. Δεύτερον, τὴν ἔσωσεν ἀπὸ τὸν μαρασμὸν καὶ τὸν ἀφανισμόν, ὅστις θὰ κατελάμβανε τὴν Χριστ. Εκκλησίαν, ἂν αὕτη συνεκλείετο μέσα εἰς τὸν κλοιὸν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ ἐνίσχυσε τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως καταστήσῃ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας κτῆμα πάσης φυλῆς καὶ γενεᾶς ἀνθρώπων. Συνάμα δὲ ἡ τοιαύτη ψῆφος τοῦ Ἰακώβου, δοθεῖσα παρ᾽ ὅλας τὰς ἐρριζωμένας Ἰουδαϊκὰς προκαταλήψεις καὶ ἕξεις του, τὸν ἐξύψωσεν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν συγχρόνων του καὶ τῶν μεταγενεστέρων, ὡς πράγματι «δίκαιον», ἤτοι, ἀνεπηρέαστον καὶ ὀρθὸν κριτήν.

(ἀκολουθεῖ)

ΕΡΡΙΚΟΥ ΔΡΩΜΜΟΝΔ

ΤΟ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΑΓΑΘΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(Παύλου Α΄. Πρὸς Κορινθίους κεφ. ιγ΄.)

(συνέχεια)

Παρατηρήσατε τὴν σκυθρωπότητα, ἡ ὁποία ἐπισκιάζει τὸ πρόσωπον τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τῆς Παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου. Εἶναι ὡς ἓν μαῦρον σύννεφον, μεστὸν βροντῆς. Καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ στοιχεῖα — ἀπὸ ζηλοτυπίαν, ὀργήν, ὑπερηφανίαν, ἀδιαλλαξίαν, σκληρότητα, οἴησιν, πεῖσμα. Ὅλα αὐτὰ εἶναι συστατικὰ τῆς σκοτεινῆς ψυχῆς, ἥτις δὲν ἀγαπᾷ. Καὶ αὐτά—ἀλλοῦ ὀλιγώτερα,

ἄλλου περισσότερα—εἶναι τὰ στοιχεῖα ποῦ ἀποτελοῦν κάθε διεστραμμένην ψυχικὴν διάθεσιν. Κρίνατε λοιπὸν ἂν δὲν ἦναι ταῦτα πλέον ὀλέθρια ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῶν σωματικῶν ἀδυναμιῶν, τόσον δι' ἐκείνους, οἵτινες τὰ παρουσιάζουν, ὅσον δι' ἐκείνους ποῦ εἶναι καταδικασμένοι νὰ ζοῦν διαρκῶς εἰς ἐπαφὴν μὲ αὐτά! Δὲν φαντάζεσθε ὅτι ὁ Χριστὸς ἔλυσε τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅταν ἀπεφάνθη, ὅτι «Οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι εἰσέρχονται εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ πρὸ ὑμῶν» (τῶν τοιούτων χαρακτήρων);

Ὄχι μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπάρχει θέσις εἰς τὸν Οὐρανὸν διὰ τοὺς τοιούτους. Ἄνθρωπος μὲ τοιαύτας διαθέσεις καὶ ἂν ἀκόμη εἰσεχώρει εἰς τὸν Οὐρανόν, θὰ τὸν καθίστα τόπον ἀνυπόφορον διὰ τοὺς ἄλλους. Διότι ἔχομεν τὴν ρητὴν διακήρυξιν τοῦ Χριστοῦ ὅτι «Ἐὰν μὴ γεννηθῇ τις ἄνωθεν, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν». ***Δὲν δύναται***, τουτέστι, ***εἶναι φύσει ἀδύνατον***, νὰ εἰσέλθῃ μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον εἰς τὸν Οὐρανόν, ἀφοῦ δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ τὸν ἀποβάλῃ.

Ἐννοεῖτε τώρα διατὶ ἡ ἐν λόγῳ ὀλεθρία διάθεσις τῆς ψυχῆς ἔχει σημασίαν τόσον βαθεῖαν καὶ τόσον εὐρεῖαν. Διότι ἡ ὀλεθριότης αὐτῆς δὲν συνίσταται μόνον εἰς ὅ,τι ἐμφανίζει, ἀλλ' εἰς ὅ,τι ἀποκαλύπτει. Ως δὲ ἐκ τῆς σοβαρότητος τοῦ ζητήματος τούτου, λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ σᾶς ὁμιλήσω τόσον ἀπεριφράστως. Ἡ διάθεσις τῆς ὀργιλότητος εἶναι τὸ ἀντιδραστήριον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκαλύπτεται ἡ παρουσία ἢ ἡ ἔλλειψις τῆς ἀγάπης ἐν τῇ ψυχῇ. Εἶναι σύμπτωμα, ἀποκαλύπτον τὴν κατὰ βάθος ἐστερημένην ἀγάπης ψυχήν. Εἶναι ὁ διαλείπων πυρετός, ὅστις πιστοποιεῖ τὸν ἀδιάλειπτον ἀναβρασμὸν ἐσωτερικῆς νόσου. Εἶναι ὁ πομφόλυξ, ὅστις ἐκσπᾷ ποῦ καὶ ποῦ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, προδίδων τὴν κάτωθι σῆψιν. Εἶναι δεῖγμα τῶν εἰδεχθεστέρων προϊόντων τῆς ψυχῆς, ἐκφεῦγον ἀσυναισθήτως ὅταν ὁ ἄνθρωπος χαλαρώσῃ πρὸς στιγμὴν τὴν ἐφ' ἑαυτοῦ ἐπιτήρησιν. Εἶναι, —ἑνὶ λόγῳ— ἡ ἀστραπιαία ἐμφάνισις μυρίων εἰδεχθῶν καὶ ἀντιχριστιανικῶν παραπτωμάτων. Διότι εἰς μίαν ἔκρηξιν ὀργιλότητος συμβολίζεται ἀκαριαίως ἡ ἔλλειψις ὑπομονῆς, καλωσύνης, μεγαλοψυχίας, λεπτότητος καὶ ἀνιδιοτελείας.

Συνεπῶς, δὲν ἀρκεῖ νὰ καταπολεμῶμεν τὴν θυμώδη διάθεσιν. Πρέπει νὰ κατέλθωμεν εἰς τὴν πηγήν, νὰ μεταβάλωμεν τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν, ὁπόταν οἱ δριμεῖς ἐκεῖνοι χυμοὶ θὰ ἐξαφανισθοῦν ἀφ' ἑαυτῶν. Αἱ ψυχαὶ γλυκαίνονται, ὄχι διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν δριμέων ὀξέων, ἀλλὰ διὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς ἀντιδραστικοῦ στοιχείου—μιᾶς μεγάλης Ἀγάπης, ἑνὸς νέου Πνεύματος—τοῦ Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστός—τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ—διεισδῦον ἐντὸς τοῦ πνεύματός μας, γλυκαίνει, ἐξαγνίζει, μεταμορφώνει τὰ πάντα, ἐκριζώνει ὅ,τι ὑπάρχει ἐκεῖ τὸ πονηρόν, ἐπιτελεῖ ριζικὴν μεταβολήν, ἀνανεώνει, ἀναγεννᾷ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον. Διότι τὸν ἄνθρωπον δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς μόνος ἐνεργεῖ τὴν μεταβολὴν ταύτην «Ἂς ἦναι λοιπὸν ἐν ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρόνημα, τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ».

Τινὲς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἔχομεν ἐμπρός μας καὶ πολὺν καιρόν. Σᾶς ὑπενθυμίζω ἅπαξ ἔτι, ὅτι πρόκειται περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, καὶ δὲν δύναμαι νὰ μὴ σᾶς ὁμιλήσω ἐπειγόντως, διὰ τὸ συμφέρον σας τὸ αἰώνιον καὶ διὰ τὸ ἰδικόν μου. Σᾶς

ὑπενθυμίζω δὲ τὸ ῥῆμα τοῦ Χριστοῦ: «Ὅστις ὅμως σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει εἰς αὐτὸν νὰ κρεμασθῇ μύλου πέτρα περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ νὰ ῥιφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν». Τοῦτο σημαίνει, ὡς ἀποφαίνεται τόσον κατηγορηματικῶς ὁ Κύριος, ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ ζῇ τις παρὰ νὰ μὴ ἀγαπᾷ.

Τὸ ***ἀπονήρευτον πνεῦμα*** καὶ ἡ ***εἰλικρίνεια*** δὲν ἀπαιτοῦν μεγάλας ἐξηγήσεις. Πνεῦμα ἀπονήρευτον εἶναι τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον ὀφείλουν νὰ ζητῶσιν οἱ φύσει καχύποπτοι. Εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ χαρίσματος τούτου κεῖται τὸ μέγα μυστικὸν τῆς προσωπικῆς ἐπιρροῆς. Ἐὰν σκεφθῆτε πρὸς στιγμήν, θὰ πεισθῆτε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ἐξασκοῦν ἐπιρροὴν ἐπάνω σας, εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ δεικνύουν ἐμπιστοσύνην εἰς σᾶς. Ἐντὸς ἀτμοσφαίρας δισταγμοῦ καὶ ὑποψίας ὁ ἄνθρωπος συστέλλεται. Ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὅμως τῆς ἐμπιστοσύνης ἀναπτύσσεται, εὑρίσκων ἐνθάρρυνσιν καὶ ἐπικοινωνίαν ἀδελφικήν, ἥτις τυγχάνει συνάμα καὶ μία ἠθικὴ ἐκπαίδευσις. Εἶναι, τῇ ἀληθείᾳ πρᾶγμα θαυμαστόν, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκληροῦ καὶ φιλοκατηγόρου κόσμου ἀπομένουν ἀκόμη ὀλίγαι σπάνιαι ἐκλεκταὶ ψυχαί, αἱ ὁποῖαι δὲν διαλογίζονται τὸ κακόν.

«Ἡ ἀγάπη δὲν διαλογίζεται τὸ κακόν.» Ἰδοὺ τὸ μέγα γνώρισμα τοῦ πνεύματος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἀντίθετον τῆς κοσμικοφροσύνης. Ἡ ἀγάπη δὲν ἀποδίδει κακὰ ἐλατήρια εἰς τὰς πράξεις τῶν ἄλλων. Βλέπει τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν αἰσιωτέραν των ὄψιν. Ἑρμηνεύει κάθε πρᾶξιν ἀπὸ τῆς εὐνοϊκωτέρας της ὄψεως. Πόσον εὐχάριστος ἡ κατάστασις αὕτη δι' ἐκεῖνον ὅστις ζῇ διαρκῶς εἰς τὸ ψυχικὸν τοῦτο περιβάλλον! Μάλιστα ὁποίαν ἔμπνευσιν καὶ εὐλογίαν παρέχει τὸ περιβάλλον τοῦτο, ἀπολαμβανόμενον ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν! Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἐμπιστεύεταί τις, σώζεται. Καὶ ὁσάκις προσπαθήσωμεν νὰ ἀνυψώσωμεν ψυχήν τινά, ἢ νὰ ἀσκήσωμεν ἐπ' αὐτῆς ἐπίδρασιν ἀγαθήν, τάχιστα ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ ἐπιτυχία μας θὰ ἦναι ἀνάλογος πρὸς τὴν πεποίθησιν, τὴν ὁποίαν θὰ τῇ ἐμπνεύσωμεν, ὅτι ἔχομεν πεποίθησιν εἰς αὐτήν. Διότι τὸ πρώτιστον πρᾶγμα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἀπολεσθείσης ὑπολήψεως ἑνὸς ἀνθρώπου, εἶναι νὰ τῷ ἐμπνευσθῇ ἡ πεποίθησις ὅτι ἄλλοι τὸν ὑπολήπτονται. Καὶ τοιουτοτρόπως, τὸ ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον ἀναζῇ ἐν αὐτῷ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκδηλωθείσης ἐμπιστοσύνης, γίνεται τότε εἰς αὐτὸν ὑπόδειγμα, μὲ ἐλπίδα πραγματοποιήσεως.

—«Ἡ ἀγάπη δὲν χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, ἀλλὰ χαίρει ἐν τῇ ἀληθείᾳ».

Ὁ κάτοχος τῆς Ἀγάπης ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν ἐξ ἴσου μὲ τὴν πρὸς τοὺς ὁμοίους του ἀγάπην. Καὶ ἀγαπῶν τὴν ἀλήθειαν θὰ χαίρῃ ἐν αὐτῇ, μόνην δὲ τὴν ἀλήθειαν, δηλαδὴ ὅ,τι εἶναι πραγματικόν, θὰ παραδέχηται. Θὰ ἀγωνίζηται νὰ ἐξακριβώνῃ τὴν πραγματικότητα, τὰ γεγονότα. Θὰ ἀναζητῇ τὴν ἀλήθειαν μὲ πνεῦμα ἀπροκατάληπτον καὶ ταπεινόν, ἅπαξ δὲ κατέχει τὴν ἀλήθειαν, θὰ τὴν φυλάττῃ μὲ στοργὴν καὶ ἀντὶ πάσης θυσίας.

«Ἡ ἀγάπη δὲν χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ ἀλλὰ συγχαίρει τῇ ἀληθείᾳ» Ἐδῶ ὑπεμφαίνεται ἡ ἐπιβολή τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ἐφ' ἑαυτῆς ἡ ἀγάπη, ἥτις ἀρνεῖται νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων, ἥτις δὲν τέρπεται εἰς τὸ νὰ ἀποκαλύπτῃ τὰς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ***τὰ πάντα καλύπτει***. Γνώρισμα τῆς ἀγάπης ταύτης

εἶναι ἡ εἰλικρινὴς προσπάθεια νὰ κρίνῃ ἀνεπηρεάστως καὶ νὰ χαίρῃ ὅταν τὰ πράγματα ἀποδεικνύωνται ὀλιγώτερον μελανὰ παρ᾽ ὅ,τι τὰ ἐφαντάσθη ἡ καχυποψία ἢ τὰ παρέστησεν ἡ συκοφαντία.

Καὶ τόσα μὲν ὡς πρὸς τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῆς Ἀγάπης. Τώρα, τὸ κύριον μέλημα τῆς ζωῆς ἑνὸς ἑκάστου πρέπει νὰ ἦναι, πῶς τὰ στοιχεῖα αὐτὰ νὰ ἀποτελέσουν μέρος τοῦ χαρακτῆρός μας. Ἡ ὑψίστη μας ἐνασχόλησις πρέπει νὰ ἦναι νὰ διδαχθῶμεν πῶς κάλλιστα νὰ ἀγαπῶμεν. Καὶ μήπως λείπουν αἱ εὐκαιρίαι πρὸς τοῦτο, ἐκ τῆς ζωῆς; Μυρίας τοιαύτας εὐκαιρίας μᾶς παρέχει ἑκάστη ἡμέρα. Διότι ἡ ζωὴ εἶναι σχολεῖον, ὄχι τόπος παιδιῶν. Εἶναι διαπαιδαγώγησις, ὄχι καιρὸς τῶν παύσεων. Τὸ δὲ μοναδικὸν καὶ αἰώνιόν μας μέλημα πρέπει νὰ ἦναι πῶς νὰ μάθωμεν κάλλιστα τὸ μάθημα τῆς ἀγάπης.

Πῶς γίνεταί τις καλὸς ζωγράφος, γλύπτης, μουσικός; Διὰ τῆς ἀσκήσεως. Πῶς διαπρέπει τίς εἰς κάθε ἐπάγγελμα, ἐπιστήμην καὶ τέχνην ἢ εἰς τὸν ἀθλητισμὸν καὶ εἰς τὰς παιδιάς; Διὰ τῆς ἀσκήσεως. Ἡ δὲ ἄσκησις ὑπονοεῖ νόμους, κανόνας. Ἡ θρησκεία δὲν διέπεται ἀπὸ καπρίτσια. Ὑπόκειται εἰς νόμους εἰδικούς, ἀναλόγους πρὸς ἐκείνους ποῦ διέπουν τὸν φυσικὸν κόσμον.

Ὅταν ὁ ἀθλητὴς δὲν ἀσκῆται, οἱ μῦές του ἀτονοῦν, γίνονται ἀτροφικοί. Καὶ ὁ μὴ ἀσκούμενος πνευματικῶς παθαίνει παρομοίαν ἀτροφίαν· ἡ ψυχή του καταντᾷ νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην ἀναπτύξεως, ἠθικῆς ῥώμης, σθένους χαρακτῆρος, κάλλους πνευματικοῦ. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι αἰσθηματικὸς ἐνθουσιασμός. Εἶναι πλουσία, ἰσχυρά, ἀρρενωπή, σθεναρὰ ἔκφρασις τοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος, ἐν τῇ τελειοτάτῃ αὐτοῦ ἀναπτύξει. Τὰ δὲ συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ ἐξόχου τούτου χαρακτῆρος δὲν δύνανται νὰ συναφθῶσιν εἰς οἰκοδόμημα σταθερόν, εἰμὴ διὰ τῆς ἀγάπης.

Τὶ ἔκαμνεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ξυλουργεῖον τῆς Ναζαρέτ; Ἠσκεῖτο. Ἂν καὶ ἦτο τέλειος, ὑπετάσσετο εἰς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ καὶ προέκοπτεν εἰς σοφίαν καὶ ἡλικίαν καὶ χάριν, παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις (Λουκ. β΄. 50, 52). Ἂς μὴ παραπονῆται τις διὰ τὴν θέσιν ἥτις τῷ ἔλαχεν ἐν τῇ ζωῇ. Ἂς μὴ δυσανασχετῇ ἕνεκα τῶν πολλῶν κόπων καὶ φροντίδων καὶ τοῦ εὐτελοῦς περιβάλλοντος ὅπου εὑρίσκεται, οὔτε διὰ τὰς διαρκεῖς ἐνοχλήσεις ἐκ μέρους χυδαίων ἀνθρώπων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἀναγκάζεται νὰ ζῇ καὶ νὰ ἐργάζηται. Πρὸ παντὸς δέ, ἂς μὴ δυσανασχετῇ λόγῳ τῶν πειρασμῶν. Ἂς μὴ πίπτῃ εἰς ἀμηχανίαν ὅταν πυκνοῦνται οἱ πειρασμοὶ γύρω του, καὶ δὲν ἐκδιώκονται παρ᾽ ὅλας του τὰς προσπαθείας, τὴν ἀγωνίαν του ἢ τὰς προσευχάς του. Διότι εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ἐφαρμόζεται ἡ ἄσκησις, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐπιβάλλει εἰς σέ, ἵνα δι᾽ αὐτῆς ἀναπτύξῃς ὑπομονήν, ταπεινοφροσύνην, μεγαλοψυχίαν, ἀνιδιοτέλειαν, ἀγαθότητα καὶ εὐμένειαν. Μὴ μεμψιμοιρῇς ἐναντίον τῆς χαρᾶς· αὕτη ζητεῖ δι᾽ αὐτῶν τῶν δυσχερειῶν, νὰ διαπλάσῃ τὸν ἀμόρφωτόν σου χαρακτῆρα εἰς τέλειον. Διὰ τοῦ μέσου ἐκείνου ἐξωραΐζεσαι ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃς σύ! Κάθε νέος πειρασμὸς ὅστις παρουσιάζεται εἶναι ἕνα σφυρηλάτημα πρὸς τὴν τελειοποίησιν. Μὴ ζητήσῃς νὰ ἀπομονωθῇς, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πειρασμῶν. Μεῖνε ἐντὸς τῆς κοινῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, ἐν τῷ μέσῳ τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν ἐμποδίων τῆς ζωῆς. Ὁ μέγας ποιητὴς Γκαῖτε ἔγραφε: «Τὸ τάλαντον,—τὸ ἔκτακτον χάρισμα—ἀναπτύσσεται ἐν τῇ μοναξίᾳ, ὁ δὲ χαρακτὴρ ἐν τῷ ῥεύματι τῆς ζωῆς.

Ναί, τὸ μὲν ἔξοχον χάρισμα ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ἀπομονώσει τῆς προσευχῆς, τῆς συγκεντρώσεως τοῦ πνεύματος, τῆς πίστεως. Ὁ δὲ χαρακτὴρ ἐν τῷ σάλῳ τῆς ζωῆς. Καὶ ἐκεῖ, κυρίως, διδασκόμεθα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι τὴν Ἀγάπην.

(Ἀκολουθεῖ)

Ο ΜΠΑΧΑΪΣΜΟΣ

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐξωτικῶν θρησκευτικῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μετεφυτεύθησαν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Ἑσπερίαν καὶ δὴ εἰς Χριστιανικὰς χώρας, εἶναι καὶ ὁ Μπαχαϊσμός.

Τί εἶναι ὁ Μπαχαϊσμός; Παραφυὰς τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ἐμφανιζομένη διαφοροτρόπως εἰς διαφόρους χώρας, προσλαμβάνουσα ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τινὰ τῶν θρησκευτικῶν χαρακτηριστικῶν ἑκάστης. Οὕτως, ὁ Μπαχαϊσμὸς ἐν τῇ Ἐγγὺς Ἀνατολῇ καὶ ἐν Περσίᾳ διαφέρει κατὰ τὰς μεθόδους καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν ἀπὸ τὸν μεταφυτευθέντα εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ εἴς τινας Εὐρωπαϊκὰς χώρας. Διὰ νὰ ἴδωμεν ὅθεν τί οὐσιωδῶς ἀντιπροσωπεύει, ἀνάγκη νὰ παρακολουθήσωμεν τὸ θρήσκευμα τοῦτο ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του, διὰ τῶν περιπετειῶν αἵτινες ἐπέδρασαν ἐπ᾽ αὐτοῦ.

Ὁ Μωαμεθανισμός, ὡς γνωστόν, ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ δύο σχολῶν ἢ μορφῶν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ· ἡ μία τούτων εἶναι ἡ τῶν Σουννί, ἡ ἄλλη τῶν Σχιᾶ. Τὸ βασικὸν δὲ δόγμα τῆς τελευταίας ταύτης, εἶναι τὸ τοῦ «Ἰμαμάτου», τ. ἔ. τοῦ ἀλαθήτου τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλλὰχ ἐκλεγέντων δώδεκα Ἰμάμηδων, οἵτινες διεδέχθησαν τὸν Μωάμεθ ὡς θεσμοφύλακες τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Ὁ τελευταῖος τούτων «ἐκρύβη»—(ὑφίσταται κάπου ἀόρατος)— κατὰ τὸ ἔτος 260 τῆς Ἐγείρας, ἀλλὰ θὰ ἐπανέλθῃ, ὡς ὁ Μεσσίας τοῦ Μωαμεθανικοῦ κόσμου. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῶν ὀπαδῶν του διὰ μεσάζοντος προσώπου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπενεμήθη τὸ ὑπούργημα καὶ ὁ τίτλος Μπὰμπ—ἤτοι, Θύρας—προϋπάρχον ἄλλως τε παρὰ τοῖς Μωαμεθανοῖς τῆς Περσίας. Διὰ τούτων ἀλληλλοδιαδόχως ὁ κεκρυμμένος Ἰμάμης ἐξηκολούθει νὰ ἐπικοινωνῇ μετὰ τῶν ὀπαδῶν του μέχρι τοῦ ἔτους 329 τῆς Ἐγείρας, ὁπότε ἔπαυσε πᾶσα μετ᾽ αὐτῶν ἐπικοινωνία, «κρυβέντος» αὐτοῦ διὰ παντός.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος Σεΐχης τις, Ἀχμὲτ Ἀχθάϊ ἵδρυσε τὴν παραφυάδα τοῦ Ἰσλαμισμοῦ Σχιᾶ, βασικὸν δόγμα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ δοξασία ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πάντοτε ἐν τῷ κόσμῳ εἷς Τέλειος Ἄνθρωπος—ὁ Τέλειος Σχιᾶς— ὅστις νὰ ἐκτελῇ τὸ ὑπούργημα τοῦ μεσάζοντος προσώπου μεταξὺ τοῦ Ἀπόντος Ἡγέτου καὶ τῶν ὀπαδῶν του. Οὕτως ἐπανῆλθεν εἰς ἐνέργειαν τὸ ὑπούργημα τῆς «Θύρας»— Περσιστὶ «Μπάμπ». Ἀλλ᾽ ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχαμάδ ὁ ὑπ᾽ αὐτοῦ διορισθεὶς Μπὰμπ ἀπέθανε χωρὶς νὰ ὑποδείξῃ διάδοχον, οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ διεσκορπίσθησαν πρὸς ἀναζήτησιν Ἡγέτου.

Τινὲς δὲ τούτων ἐξέλεξαν τὸν Μιρζᾶ Ἀλῆ Μωάμεθ, ὅστις τοὺς ἔπεισεν ὅτι οὗτος ἦτο ἡ θύρα πρὸς τὸν Ἀπόντα Ἰμάμην. Ἀλλ᾽ ἡ πλειονότης τῶν Σεΐχηδων ἠρνήθησαν νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσι καὶ ἀνέδειξαν ἕτερον, τὸν Χουσεΐν-Ἀλῆ ὅστις, μὴ ἀρκεσθεὶς μὲ τὴν τόσον τιμητικὴν θέσιν τῆς «θύρας,» ἐπρόβαλεν ἀξιώσεις ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Μάγδης (ὁ Μεσσίας) εἰς ὑποστήριξιν δὲ τούτου ἐπαρουσίασε νέον βιβλίον ἀποκαλούμενον τὸ Μπεγιάν, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ Κοράνιον καὶ πᾶν ἄλλο ἱερὸν σύγγραμα. Ἀποτέλεσμα ὅλων τούτων ἦτο ἡ ἐπέμβασις τῆς Περσικῆς Κυβερνήσεως, ὁ σκληρὸς θάνατος τοῦ Μιρζᾶ

῾Αλῆ Μωάμεθ καὶ πλείστων ἐκ τῶν ὀπαδῶν του, καθόσον ἦσαν ἔνοχοι ἐσχάτης προδοσίας, ἐπιχειρήσαντες νὰ ἀνατρέψουν τὴν μοναρχίαν καὶ νὰ ἱδρύσουν θεοκρατικὸν κράτος ἐν Περσίᾳ

Μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Μπάμπ ἐκ τῆς Περσίας, ὁ τελικὸς διάδοχος τοῦ ᾿Ηγέτου, Μπαχᾶ-Ουλλὰ (ἡ Μεγαλοπρέπεια τοῦ Θεοῦ) ἐπεχείρησε τὸ μέγα τόλμημα τοῦ νὰ προβ·λῃ τὴν ἀξίωσιν, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας, τοῦ ὁποίου τὴν ἔλευσιν εἶχε προείπει ὁ προκάτοχός του ἐν τῇ ᾿Αποκαλύψει τοῦ Μπεγιάν. ῾Η τύχη ηὐνόησε τὸν τυχοδιώκτην, οἱ ἐναπομείναντες ὀπαδοὶ τοῦ Μπάμπ ἐθανατώθησαν, ὁ δὲ Μπαχὰ-οὐλλᾶ ἀνεγνωρίσθη ῾Ηγέτης τοῦ Μπαχαϊσμοῦ, τῆς αἱρέσεως ἥτις ἀντικατέστησε τὸν ἐκμηδενισθέντα Μπαμπισμόν. Σημειωτέον ὅτι ὀκτὼ ἔτη πρότερον εἶχε συγγράψει τὸ «Ἰκὸν» τὸ «βιβλίον τῆς Βεβαιότητος» ἐν τῷ ὁποίῳ προέλεγεν ἔνδοξον μέλλον εἰς τὸν Μπαμπισμόν. ῎Ηδη ὁ ἴδιος καταργεῖ τὴν θρησκείαν ἐκείνην, καὶ ἀντ᾿ αὐτῆς προβάλλει νέαν θρησκείαν, ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων ἀρχῶν τῆς προηγουμένης.

῾Ο Μπαμπισμὸς ἦτο θρησκεία εἰς ἄκρον ἐθνικιστική. ῾Ο Μπαχαϊσμὸς ἀξιοῖ ὅτι εἶναι θρησκεία διεθνὴς καὶ παγκόσμιος.

῾Ο Μπαμπισμὸς ἦτο κεκηρυγμένος ἐχθρὸς τῆς Κυβερνήσεως τῆς Περσίας καὶ τῆς μοναρχίας. ῾Ο Μπαχαϊσμὸς λαμβάνει στάσιν φιλίας καὶ ὑποτελείας πρὸς ἀμφοτέρας. ῾Ο Μπαμπισμὸς παρεσκεύαζε «῾Ιερὸν Πόλεμον». ῾Ο Μπαχαϊσμὸς ἀναγγέλλει τὴν «Μεγίστην Εἰρήνην». ῾Ο Μπαχαϊσμός, ὡς βλέπει τις, δὲν ἦτο προσπάθεια ὅπως ἀναπτύξῃ τὸν Μπαμπισμόν, ἀλλ᾿ ὅπως ἑλκύσῃ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Μπαμπισμοῦ πρὸς νέαν διδασκαλίαν, ἥτις ἀποτελεῖ ἄρνησιν ὅλων τῶν βασικῶν αὐτῶν ἀρχῶν. Καὶ τὸ τόλμημα ἐπέτυχεν. ῾Ο Μπαχαουλλᾶ, ἀνὴρ ἱκανός, νομοθετικοῦ πνεύματος, συνέταξε νέον κώδικα νόμων, κρᾶμα καὶ τροποποίησιν τοῦ τε Κορανίου καὶ τοῦ Μπεγιάν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔδωκε τὸν τίτλον Κιτάπ-οὐ-῎Ακντας «῾Ιερωτάτης Βίβλου». ῾Ο δὲ Μπαχαϊσμὸς τῆς Περσίας καὶ τῆς ᾿Ανατολῆς γενικῶς, εἶναι θρησκεία τῆς Βιβλου ἐκείνης, καί, ὡς τοιαύτη, θρησκεία οὐσιωδῶς τοῦ Μπαχα-ουλλᾶ. Οἱ δὲ ὀπαδοί του ἐν Περσίᾳ καὶ τῇ ᾿Ανατολῇ γενικῶς τρέφουν τὸ αὐτὸ σέβας πρὸς τὴν Β.βλον ῎Ακντας, ὡς τὸν σεβασμὸν τῶν Μωαμεθανῶν πρὸς τὸ Κοράνιον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ὡς θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες, δὲν συμβαίνει μὲ τοὺς Μπαχαϊστὰς τῆς ῾Εσπερίας. ῎Αξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ὁ Μπαχα-οὐλλὰ πρῶτος ἐζήτησε νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῶν Χριστιανικῶν Γραφῶν διὰ νὰ φέρῃ ἀποδείξεις ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τοῦ νέου θρησκεύματος. ᾿Απέθανε κατὰ τῷ 1892

Μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ Μπαχάϊ διηρέθησαν ἐκ νέου, καὶ ἐπὶ ἱκανὸν διάστημα ἡ διένεξις προσέλαβε ἄγριον χαρακτῆρα μέχρις αἵματος, ἀλλὰ τελικῶς ἐπεκράτησεν ὁμοφωνία, ἀναγνωρισθέντος ὑπ᾿ ὅλων ὡς ῾Ηγέτου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μπαχαουλλᾶ ᾿Αβδοὺλ Μπαχά.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μετεφέρθη τὸ πρῶτον ὁ Μπαχαϊσμὸς εἰς τὴν Εὐρώπην. Εἰσηγητὴς ὑπῆρξέ τις ᾿Ισραηλίτης, ῾Ιππόλυτος Δρεϋφούς, ὅστις εἰσήγαγε τὸν Μπαχαϊσμὸν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ᾿ ὑπὸ μορφὴν ὅλως ἀλλοίαν τῆς τοῦ ᾿Ανατολικοῦ Μπαχαϊσμοῦ. ᾿Απέκλειε κάθε τι τὸ ὑπερκόσμιον καὶ ἠξίου ὑπὲρ τῆς νέας θρησκείας, νὰ διαδοθῇ εὐρέως, ὡς τελείως ἐναρμονιζομένης μετὰ τῆς νεωτέρας ἐπι-

στήμης. Ὁ δὲ Ἀβδοὺλ Μπαχᾶ, ἀντὶ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν παραποίησιν ταύτην, ἐδέχθη καὶ εἰσήγαγε εἰς τὸν Μπαχαϊσμὸν τὰς νέας ἀρχὰς ταύτης.

Τὸν Μπαχαϊσμὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν Σύριος ἰατρὸς ὀνόματι Χαϊρουλλὰχ. Προσείλκυσε δὲ εἰς τὸ νέον θρήσκευμα πολλοὺς ὀπαδοὺς τῆς «Χριστιανικῆς Ἐπιστήμης». Καὶ ἐδῶ ὁ ἀρχικὸς Μπαχαϊσμὸς ὑπέστη τροποποιήσεις καὶ μεταβολάς. Ἡ διδαχὴ τοῦ Χαϊρουλλὰχ ἦτο ριζοσπαστική. Ὑπὸ ἀλληγορικὴν μορφὴν παρέστησε τὸν Μπαχαουλλὰ ὡς τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς — ὡς τὸν Χριστὸν ἐπανελθόντα εἰς τὴν γῆν. Ἡ πλάνη αὕτη ἐγενικεύθη ἀργότερον καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Καὶ οἱ Πέρσαι Μπαχάϊ σήμερον πιστεύουν ὅτι ὁ Μπαχαούλλα εἶναι ὁ Μεσσίας—ἡ ὑπερτάτη ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ—καὶ τὰς ἱερὰς Ἄκντας σέβονται ὡς αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἐν Ἀμερικῇ δὲν ὑπάρχει γνῶσις τοιαύτη, καθόσον δὲν ἔγεινε μετάφρασις τῶν Ἄκντα εἰς τὴν Ἀγγλικήν. Ἐκεῖ πρεσβεύουν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μπαχαϊσμοῦ, ὅτι ὁ Μπαμπ εἶναι ὁ πρόδρομος τοῦ Μπαχαουλλᾶ, οὗτος δὲ ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Πατρὸς Θεοῦ—ἀποτελοῦντος μίαν ἐγκόσμιον Τριάδα, ἀντιπροσωπεύουσαν τὴν Ἀγάπην, τὴν Βούλησιν καὶ τὴν Γνῶσιν.

Οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ ὀπαδοὶ τοῦ Μπαχαϊσμοῦ ἀγνοοῦν ἐντελῶς τὰς Ἄκντας, ἀλλ' οὔτε καὶ θεωροῦν τὸν Μπαχαϊσμὸν ὡς θρήσκευμα. Οἱ διευθύνοντες τὸ Μπαχαϊκὸν Κέντρον (Ἀναγνωστήριον ἐν Λονδίνῳ) διαμαρτύρονται, ὅταν ἀκούουν νὰ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Μπαχαϊσμοῦ ὡς θρησκεύματος.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβδοὺλ Μπαχά, τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς του ἐπέφερε σχίσμα καὶ διενέξεις ἐν τῷ Μπαχαϊσμῷ Ἀλλ' ἐν τέλει, διὰ κοινῆς συμφωνίας, ἀνεδείχθη διάδοχος ὁ Σιοκὶ Ραββανί, ἔγγονὸς τοῦ Ἀβδοὺλ Μπαχά. Ἡ θέσις εἶναι διαδοχικὴ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ἰσοδυναμοῦσα μὲ ἠπίαν δικτατορίαν, μὲ Συμβούλιον ἐπίκουρον ἐννεαμελὲς, τιτλοφορούμενον «Χεῖρες τοῦ Ἔργου».

Ταῦτα ἐν σκιαγραφικῇ συντομίᾳ ἀποτελοῦν τὴν ἱστορίαν τοῦ Μπαχαϊσμοῦ.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Μπαχαϊσμοῦ. Οἱ Μπαχάϊ ἀξιοῦν ὅτι δὲν ἔχουν δόγμα, καὶ ἐπιπλέον διακηρύττουν ὅτι βάσις καὶ ἀρχὴ τοῦ συστήματός των εἶναι ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία τοῦ λογισμοῦ. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἔχουν ὁλόκληρον κώδικα διατάξεων ἀφορωσῶν εἰς τὰ τυπικὰ τῆς θρησκείας των. Ὁ δὲ ἀρχηγός των ἀξιοῖ ὅτι εἶναι ὁ ἀλάθητος ἑρμηνευτὴς πάσης ἱερᾶς Γραφῆς παντὸς θρησκεύματος ἐν τῷ κόσμῳ. Δὲν ὑπάρχει ἑπομένως ἐλευθερία σκέψεως εἰς τὸ σύστημα τοῦτο.

Ἀλλ' αἱ διατάξεις καὶ οἱ περιορισμοὶ οὗτοι εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστοι εἰς τοὺς Μπαχάϊ τῆς Ἑσπερίας.

Ἡ περὶ Θεοῦ διδαχή των εἶναι ὁριστικῶς Πανθεϊστική. Κατ' αὐτὴν ἡ ὕπαρξις τοῦ Δημιουργοῦ ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτῆς τῆς δημιουργίας. Τὸ δόγμα τῆς ἐξελίξεως ἀπερρίφθη ὑπὸ τῶν Μπαχάϊ, ὡς παρουσιάζον δι' αὐτοὺς ὡς πανθεϊστάς, πρόβλημα ἀκατανόητον. Πῶς νὰ λατρεύωσι Θεὸν ἐξελισσόμενον! Ὡς Πανθεϊσταὶ δὲ ἀρνοῦνται τὴν ἀξίαν τοῦ ἀτομισμοῦ, τῆς προσωπικότητος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀνθρώπου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ τῆς ἀνυπαρξίας. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν ἔχουν ἄλλην ὑπόστασιν ἢ τὴν ἀντανάκλασιν τοῦ Θείου Πνεύματος καὶ ταύτην παροδικῶς. Ὁ θάνατος διακόπτει πᾶσαν συνάφειαν μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ Θεοῦ. Ἡ ἀνθρωπίνη προσωπι-

κότης ἑπομένως δὲν ἔχει σημασίαν οὔτε ἀξίαν. Ἡ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως εἶναι ἁπλῶς ἕνας συμβολισμός. Ὁ πανθεϊσμὸς ἀρνεῖται τὴν ὕπαρξιν τοῦ κακοῦ. Πᾶτὸ ὑπάρχον εἶναι καλόν, τὸ κακὸν δὲν ἔχει πραγματικὴν ὑπόστασιν. Καὶ ἡ ἁμαρτία μόνον σχετικὴν ὑπόστασιν ἔχει, ὅπως ἡ φυσικὴ ζωὴ εἶναι θάνατος σχετικῶς πρὸς τὴν αἰωνίαν ζωήν.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ Μπαχαϊσμὸς ἀποτελεῖ ἄρνησιν πάσης βασινκῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι πρὸ παντὸς θρησκεία προσωπική, τοῦ ἀτόμου, ἐξασφαλίζουσα εἰς αὐτὸν τὴν βεβαιότητα τῆς ἀξίας αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἐν τῷ Χριστῷ ὁ ἄνθρωπος γίνεται τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ σκοπὸς τῆς Χριστιανικῆς του πίστεως εἶναι νὰ τὸν καταστήσῃ εὔθετον νὰ κατανοήσῃ πλήρως καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ δεόντως τὴν υἱοθεσίαν ταύτην. Ἐνῷ ὁ Μπαχαϊσμὸς τὸν πληροφορεῖ ὅτι ἡ ἀτομικότης του δὲν ἔχει οὔτε ἀξίαν οὔτε σημασίαν, καὶ ὅτι τὸ μόνον εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀποβλέψῃ εἶναι νὰ ἀπορροφηθῇ ἐν τῷ Θεῷ. Ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, τὴν ὁποίαν κηρύττει ὁ Μπαχαϊσμὸς μὴ ὑπάρχουσαν ὁ Χριστιανός, ὅστις ἐταπεινώθη ἐν συντριβῇ, εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀποκρούσῃ τὴν πλάνην αὐτήν.

Καὶ ἄλλας πλάνας ἔχει ὁ Μπαχαϊσμὸς ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους πρὸς τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Παραδέχονται τὴν ἀγάπην, ἀλλ' ὄχι ὡς ἀρχὴν τῆς διαγωγῆς καὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀγάπη, λέγουν, πρὸς παραβάτας τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἢ πρὸς ἐχθρούς, δὲν δύναται νὰ τοὺς ὠφελήσῃ, δὲν εἶναι δύναμις σωτήριος· τοὺς καθιστᾷ χειροτέρους. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ὁ Χριστὸς πρὸς μίμησιν εἶναι ἀγάπη ἥτις οὐδέποτε ἀπογοητεύεται, δὲν παύει τὴν ἐνέργειάν της, ἀγάπη ἥτις σώζει τὸν ἄνθρωπον καὶ μεταβάλλει τὴν σκληρὰν καρδίαν. Ἀλλ' ὁ Μπαχαϊσμὸς ἀρνεῖται ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι δύναμις σωτήριος. «Ἐκεῖνο, λέγει, τὸ μόνον ποῦ δύναται νὰ σώσῃ τὸν κόσμον, εἶναι ἡ δύναμις μιᾶς παγκοσμίου γλώσσης, ἥτις ἀφ' ἑαυτῆς θὰ καταργήσῃ τὰς διεθνεῖς ζηλοτυπίας, τὰ μίση καὶ τοὺς πολέμους!

Τοιαῦτα εἶναι τὰ διδάγματα, τὰ ὁποῖα προσφέρει ὁ Μπαχαϊσμός, θρησκεία ἥτις στερεῖται τῆς ζωτικῆς δυνάμεως πάσης ἀληθοῦς θρησκείας—τῆς δυνάμεως νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, νὰ προσφέρῃ σωτηρίαν εἰς τοὺς ἀπολωλότας, νὰ ἐμφανίσῃ τὸν Θεὸν ὡς Πατέρα τοῦ κόσμου, ὅστις τὸν ἀναζητεῖ εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας—Θεὸν προσωπικὸν—ὄχι τὸν ἀπρόσωπον Θεὸν τοῦ Πανθεϊσμοῦ.

ΑΙ ΚΑΤΑΚΟΜΒΑΙ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

Εἰσαγωγή.

Αἱ κατακόμβαι τῆς Ρώμης, οἱ ἀπέραντοι ἐκεῖνοι ὑπόγειοι λαβύρινθοι, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐλάτρευον, ἀπέθνησκον καὶ ἐθάπτοντο οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ρώμης τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων μετὰ Χριστόν, ἐνδιαφέρουσι πάντα Χριστιανόν, οὐ μόνον διὰ τὰς ἱστορικὰς ἀναμνήσεις, μεθ' ὧν συνδέονται, οὐ μόνον ὑπὸ ἐποψινἀνθρωπίνης συμπαθείας πρὸς γενεὰς ὁλοκλήρους ἀνθρώπων ἐκδιωκομένων κάθε τόσον ἀπ' αὐτὸ

τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἕνεκα τῶν θρησκευτικῶν των πεποιθήσεων, ἀλλὰ πρωτίστως διὰ τὴν πιστὴν καὶ διδακτικὴν εἰκόνα, ἣν ὡς καθρέπτης παρέχουσι, τῆς ἀρχικῆς λατρείας καὶ πίστεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐνομίσαμεν λοιπὸν ὅτι προσφέρομεν ὠφέλιμον ἅμα καὶ τερπνὸν ἀνάγνωσμα εἰς τοὺς συνδρομητὰς τοῦ «***Ἀστέρος***», ἐκθέτοντες συντόμως τὴν ἱστορίαν τῶν Κατακομβῶν τούτων, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς διδάγματα διὰ τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τῆς σήμερον. Πρὸς ὀρθὴν δὲ κατανόησιν τοῦ θέματος, ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ περιγράψωμεν πρῶτον τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν κατάστασιν τοῦ γνωστοῦ κόσμου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατῆλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐνηνθρώπησεν, ἵνα σώσῃ τὴν ἁμαρτωλὴν ἀνθρωπότητα, διεκρίνετο ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὰς μεγάλας στρατιωτικὰς κατακτήσεις τῶν Ρωμαίων καὶ τὴν μεγάλην ἀκμὴν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς σοφίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν τρομακτικὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν κατάπτωσιν, ἥτις ἐβασίλευεν ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου τοῦ ἀπεράντου Ρωμαϊκοῦ κράτους.

Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, εἷς τῶν μεγίστων στρατηγῶν τῆς ἀρχαιότητος, εἶχε διὰ τῶν ὅπλων του καθυποτάξει πλεῖστα μεγάλα ἔθνη· καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Αὔγουστος συνεπλήρωσε τὰς κατακτήσεις ταύτας, οὕτως ὥστε τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του περιελάμβανε σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον.

Ἡ θρησκεία τῶν πολλῶν φυλῶν καὶ ἐθνῶν, τῶν ἀναγνωριζόντων τὴν Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν, ἦτο ὁ ***πολυθεϊσμός***, ὃν ἡ Ρώμη εἶχε κατὰ μέγα μέρος συστηματοποιήσει καὶ διαδώσει, καθότι εἰσήγαγε μὲν τοὺς θεούς της (οἵτινες ἦσαν περίπου οἱ θεοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων) μεταξὺ τῶν βαρβάρων, οὓς ὑπέταξε, παρέλαβε δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους διαφόρους ἐκ τῶν θεοτήτων αὐτῶν καὶ εἰσήγαγεν αὐτὰς εἰς τὸ ἑαυτῆς ***Πάνθεον***. Ἀλλὰ καὶ αἱ μακρυναὶ χῶραι, ἃς δὲν ἠδυνήθησαν οἱ Ρωμαῖοι νὰ καθυποτάξουν—ἡ Ἰνδία, ἡ Σκυθία, ἡ Κίνα καὶ ἡ Ἀφρική—εἶχον μεγίστην ποικιλίαν ἄλλων θεοτήτων.

Οἱ ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ πρωτευούσῃ λατρευόμενοι θεοί, θεαί, ἡμίθεοι, ἥρωες, κλπ., ἦσαν τόσον πολυάριθμοι, ὥστε οἱοσδήποτε ἐρχόμενος εἰς Ρώμην ἐκ τῶν ἐσχατιῶν τοῦ κράτους ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἐν αὐτῇ πάντας τοὺς θεοὺς τῆς πατρίδος του. Ἐπίσης εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, γνωρίζομεν ὅτι ἐλατρεύετο ἄπειρον πλῆθος θεοτήτων γνωστῶν καὶ ***ἀγνώστων***. Ὁ Πετρώνιος ἔλεγε περὶ τῶν Ἀθηνῶν: «Εἶναι εὐκολώτερον νὰ εὕρῃ τις ἐκεῖ ἕνα θεὸν παρὰ ἕνα ἄνδρα». Ὁ Λίβιος ἀφηγεῖται ὅτι ἡ Ρώμη ἔγεμεν εἰδώλων θεῶν καὶ ἡμιθέων, ἐστολισμένων μὲ πᾶσαν ποικιλίαν ὑλικοῦ καὶ τέχνης. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εὗρε «κατείδωλον (δηλ. πλήρη εἰδώλων) τὴν πόλιν» τῶν Ἀθηνῶν, ὥστε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ «παρωξύνετο ἐν αὐτῷ» (Πράξ. ιζ'. 16). Οὐ μόνον δὲ ὅλων τῶν γνωστῶν θεοτήτων ὑπῆρχον βωμοί, ἀλλὰ καὶ ***ἀγνώστων***. Ὁ Παῦλος ἀναφέρει τοιοῦτον ἐπιγραφόμενον «Ἀγνώστῳ Θεῷ»· ὁ Παυσανίας, ὁ Λουκιανός, ὁ Φιλόστρατος καὶ ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἐπίσης γράφουσι περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις λατρευομένων «ἀγνώ-

στων θεῶν»· παρομοίως δὲ καὶ ἐν Ρώμη, ὡς ἀναφέρει ὁ Μινούκιος Φῆλιξ, «κτίζουσι βωμοὺς ἀγνώστοις θεοῖς».

Ἐὰν ἐρωτήση τις περὶ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀναριθμήτων θεοτήτων τῆς ἀρχαίας Ρώμης, ἐξ αἰδημοσύνης περιοριζόμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνοσιούργημα ἢ κακία, ἥτις δὲν ἀπεδίδετο εἰς αὐτάς ὑπ' αὐτῶν τῶν προσκυνούντων αὐτάς. Φαντασθῆτε ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις ἦτο φιλόσοφος καὶ ἐκήρυττεν ἠθικὴν ὑψηλοτέραν τῆς κοινῶς τότε ἐπικρατούσης, γράφει ὅτι τὰ ἀγάλματα καὶ αἱ εἰκόνες τῶν θεῶν δέον νὰ μὴ παριστῶσιν αἰσχρὰς σκηνάς, εἰμὴ εἰς τοὺς ναοὺς τῶν θεοτήτων τῆς ἀκολασίας! (Πολιτικὰ ζ'. 18). Ὁποίαν τρομερὰν ἠθικὴν κατάστασιν μαρτυρεῖ ἡ συμβουλὴ αὐτή!

Ἕτερος φιλόσοφος, ὁ Ρωμαῖος Σενέκας, ἀγανακτῶν ἐπὶ τῇ διαφθορᾷ, ἥτις ἐβασίλευεν εἰς τὸν καιρόν του, ἀναφωνεῖ: «Πόσον μεγάλη ἡ ἄνοια τῶν ἀνθρώπων! Προφέρουσι τὰς πλέον ἀκατονομάστους δεήσεις πρὸς τοὺς θεούς, καὶ ἂν ἴδωσιν ὅτι τοὺς ἀκούει ἄνθρωπός τις, χαμηλώνουσι τὴν φωνήν των· ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μολύνουσι τὰς ἀκοὰς τῶν ἀνθρώπων, δὲν αἰσχύνονται νὰ λέγωσι πρὸς τοὺς θεούς!»

Πολὺ ὅθεν ὀρθῶς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπεικονίζει τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς του ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς του· ἡ δὲ μαρτυρία του ἐπικυροῦται ὑπ' αὐτῶν τῶν συγχρόνων ἐθνικῶν συγγραφέων. Εὐλόγως ἀποδίδει ὁ Παῦλος τὴν ἐξαχρείωσιν ταύτην τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς ψευδεῖς θρησκείας των καὶ τοὺς αἰσχροὺς θεούς των: «Φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ ἑρπετῶν καὶ τετραπόδων. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς». «Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα· πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας· ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρέτας κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας». Ὁποῖος φοβερὸς κατάλογος! Ὁ ἀναγνώστης, ὁ θέλων νὰ ἔχῃ πλήρη τὴν φοβερὰν εἰκόνα τῆς τότε κοινωνίας, ἂς διεξέλθῃ τὸ α'. τοῦτο κεφάλαιον τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς.

Καὶ ἐὰν τοιαύτη ἦτο ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστασις τοῦ τότε πεπολιτισμένου Ἑλληνο-ρωμαϊκοῦ κόσμου, βεβαίως ἡ πολυθεΐα τῶν ἔξω τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους βαρβάρων ἐθνῶν δὲν ἦτο ἀνωτέρα. Ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἔχομεν περὶ αὐτῶν θετικὰς πληροφορίας, διότι ἦσαν σχεδὸν ἄγνωστα τὰ ἔθνη ἐκεῖνα εἰς τοὺς Ρωμαίους. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι δὲν ἦσαν καλήτερα ἀφ' ὅ,τι εἶναι τὴν σήμερον.

Βεβαίως ὑπῆρχον καὶ ἐξαιρέσεις μεταξὺ τῶν θεοτήτων τῆς ἀρχαιότητος. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐξεπροσώπουν διαφόρους ἀρετάς, ὑπῆρξαν δὲ καί τινες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, οἵτινες ἀπετέλουν ἐντίμους ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος τῆς γενικῆς διαφθορᾶς καὶ καταπτώσεως. Ἀλλ' αἱ ἐξαιρέσεις αὗται ἦσαν ἐλάχισται

καὶ ἀκριβῶς ὡς ἐξαιρέσεις καθιστοῦν τὸ σύνολον τῆς εἰκόνος ζοφερώτερον. Οἱ ὀλίγοι οὗτοι ἐξαιρετικοὶ ἄνδρες ἦσαν ἐνάρετοι, οὐχὶ **λόγῳ** τῆς θρησκείας των, ἀλλ' **εἰς τὸ πεῖσμα** αὐτῆς. Ὁ Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος, ἀκμάσας κατὰ τὸν 1ον αἰῶνα μ. Χρ. γράφει: «Ὁ δὲ πολὺς καὶ ἀφιλοσόφητος ὄχλος συνειθίζει ἐπὶ τὸ χειρότερον νὰ ἐκλαμβάνῃ τοὺς περὶ τῶν θεῶν μύθους καὶ παθαίνει ἓν ἐκ τῶν δύο: Ἢ καταφρονεῖ τοὺς θεοὺς ὡς ἐν πολλῇ ἀκολασίᾳ κυλιομένους, ἢ ρίπτεται εἰς τὰς αἰσχίστας καὶ παρανομωτάτας πράξεις, βλέπων ὅτι καὶ οἱ θεοὶ ταῦτὰ πράττουσι» (β'. 20).

Τοιοῦτοι λοιπὸν ἦσαν οἱ θεοὶ τῶν Ἐθνικῶν καὶ τοιαύτη ἡ ἐπίδρασις τοῦ εἰς αὐτοὺς ἀποδιδομένου χαρακτῆρος ἐπὶ τῶν προσκυνούντων αὐτούς.

Ἡ λατρεία τῶν Ἐθνικῶν θεοτήτων ἐτελεῖτο ὑπὸ ἱερατείου ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Οἱ ἱερεῖς ἐμέσαζον μεταξὺ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, προσέφερον θυσίας, ἀνέπεμπον προσευχάς, ἡρμήνευον σημεῖα καὶ οἰωνοὺς καὶ ἀνεκοίνουν τὴν θέλησιν τῶν θεῶν. Ἡ λατρεία συνίστατο ἀποκλειστικῶς εἰς ἐξωτερικοὺς τύπους· οἱαςδήποτε **ἠθικῆς διδασκαλίας** ἐν τοῖς ναοῖς ἢ ἀλλαχοῦ ἐκ μέρους τῶν ἱερέων ἢ σχετικῶς μὲ τὴν λατρείαν τῶν θεῶν, **οὐδὲ ἴχνος εὑρίσκομεν** καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα. Τοὐναντίον, αἱ ἱεροτελεστίαι ἦσαν πολλάκις ἀπιστεύτως **ἀσελγεῖς** καὶ πολλάκις ἀπεριγράπτως **ἀπάνθρωποι**. Περὶ τῶν αἰσχροτήτων, τῶν διαπραττομένων ἐν τοῖς ναοῖς καὶ ἱεροῖς τῶν ἀρχαίων καὶ κατὰ τὰς ἱεροπραξίας καὶ τελετὰς αὐτῶν, εἶναι ἀδύνατον νὰ γράψῃ ἢ νὰ ὁμιλήσῃ τις τὴν σήμερον, χωρὶς νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν δημοσίαν αἰδώ, ἐὰν δὲ αἱ λεπτομέρειαι αὐτῶν δὲν ἀνεγράφοντο ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, δὲν θὰ ἤμεθα καὶ πιστευτοί, τόσον τερατώδη ἦσαν τὰ διαπραττόμενα ὄργια, «ἃ αἰσχρὸν ἐστι καὶ λέγειν» (Ἐφεσ. ε'. 12). Ἐὰν ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶχε κατορθώσει τίποτε ἄλλο εἰς τὸν κόσμον, εἰμὴ μόνον ὅτι κατήργησε καὶ τὰ ὀνόματα ἀκόμη τῶν τότε διαπραττομένων ἀκατονομάστων ὀργίων, καὶ τοῦτο θὰ ἦτο μεγίστη ὑπηρεσία εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Περὶ δὲ τῆς **ἀπανθρωπίας** τῶν ἐθνικῶν θρησκειῶν, ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ πλεῖσται ἐξ αὐτῶν ἐτέλουν **ἀνθρωποθυσίας**. Δὲν εἶναι γνωστὸν πότε εἰσήχθη τὸ βδέλυγμα τοῦτο, εἶναι ὅμως ἀρχαιότατον. Οἱ Χαναναῖοι ἐθυσίαζον τὰ τέκνα των εἰς τὸν Μολὼχ (Δευτερ. ιη'. 9—10)

Τὸ αὐτὸ ἔθιμον ἐπεκράτει καὶ μεταξὺ τῶν Ἀμμωνιτῶν, Φοινίκων καὶ Καρχηδονίων. Παρ' ὅλην δὲ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ Ἰεχωβᾶ, καὶ αὐτοὶ οἱ Ισραηλῖται περιέπεσον ἐνίοτε εἰς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, ἰδίως ἐπὶ τῶν βασιλέων Ἄχαζ καὶ Μανασσῆ. Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἔλειψεν ἡ στυγερὰ αὕτη συνήθεια. Ὁ Ἀγαμένων ἐθυσίασε τὴν θυγατέρα του Ἰφιγένειαν, ὅπως οἱ θεοὶ τῷ στείλωσιν ἄνεμον οὔριον διὰ νὰ διαπεραιωθῇ ἐξ Ἑλλάδος εἰς Τροίαν, καὶ ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖθεν πάλιν ἐθυσιάσθη ἀνθρωπίνη ὕπαρξις. Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Μασσαλιῶται κατ' ἔτος ἐθυσίαζον ἕνα δοῦλον εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Ὁ Μενέλαος, ἀποκλεισθεὶς ὑπὸ ἀνέμων ἐναντίων, ἐθυσίασε δύο παῖδας Αἰγυπτίους. Εἰς πολλὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἐγίνοντο ἀνθρωποθυσίαι πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἐκστρατείας ἢ ἄλλης σπουδαίας δημοσίας ἐπιχειρήσεως. Εἰς τὴν Ρόδον ἐτησίως ἐθυσιάζετο ἄνθρωπος εἰς τὸν Κρόνον (ὅστις εἶναι ὁ Μολὼχ τῶν Ἑλλήνων) τῇ

6η Ἰουλίου· ἐπίσης ἐν Σαλαμίνι, ἐν Χίῳ, ἐν Τενέδῳ ἐγίνοντο κατ᾽ ἔτος ἀνθρωποθυσίαι. Ἐν Ἀττικῇ, ὁ Ἐρεχθεὺς ἐθυσίασε τὴν θυγατέρα του Ἄγραυλον· ὁ Ἀριστείδης ἐθυσίασε τρεῖς ἀνεψιοὺς τοῦ Ξέρξου, ὁ Θεμιστοκλῆς διαφόρους Πέρσας εὐπατρίδας. Ἐν Θεσσαλίᾳ συνειθίζοντο αἱ ἀνθρωποθυσίαι· οἱ Πελασγοὶ ἐν καιρῷ λιμοῦ ἢ σιτοδείας ἐθυσίαζον τὸ δέκατον τῶν τέκνων των· ἐν Ταυρίδι, πᾶς ξένος ναυαγὸς ἐθυσιάζετο εἰς τὴν Ἀρτέμιδα, ἧς ὁ ναὸς ἐν Ἀρικίᾳ πάντοτε ὑπηρετεῖτο ὑπὸ ἱερέως ὅστις εἶχε δολοφονήσει τὸν προκάτοχόν του. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐτησίως ἐθυσίαζον εἰς τὴν αὐτὴν θεὰν ἀνθρώπους, ἕωσοῦ ὁ Λυκοῦργος μετέτρεψε τὴν θυσίαν ταύτην εἰς μαστίγωσιν, ἀλλὰ μαστίγωσιν τόσον σφοδράν, ὥστε πολλάκις οἱ μαστιγούμενοι παῖδες ἀπέθνησκον.

Καὶ μεταξὺ τῶν Ρωμαίων ἐπεκράτουν αἱ ἀνθρωποθυσίαι, αἵτινες μόλις κατὰ τὸ ἔτος 96 π. Χρ. κατηργήθησαν καὶ ἀπηγορεύθησαν διὰ νόμου· ἐν τούτοις, παρ᾽ ὅλην τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην, ἐνίοτε κατώρθωνον οἱ ἱερεῖς νὰ θυσιάζωσιν ἀνθρωπίνας ὑπάρξεις εἰς τοὺς θεούς των, καὶ μέχρι τοῦ ἔτους 300 μ. Χρ. Ὁ δὲ Τερτυλλιανὸς γράφει ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του αἱ ἀνθρωποθυσίαι ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ ἐν Καρχηδόνι ἦσαν οὐχὶ σπάνιαι.

Ἐν Αἰγύπτῳ, Ἀσσυρίᾳ καὶ Βαβυλωνίᾳ πολυάριθμοι θυσίαι ἀνθρώπων ἐγίνοντο κατ᾽ ἔτος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν ἔκπαλαι καὶ μέχρι τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἐπεκράτουν αἱ ἀνθρωποθυσίαι, κατασταλεῖσαι μετὰ πολλοῦ κόπου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Μεταξὺ τῶν Κινέζων καὶ μέχρι σήμερον δὲν εἶναι ἄγνωστοι. Οἱ Δρυΐδαι, ἤτοι οἱ ἱερεῖς τῆς ἀρχαίας Βρεταννίας, ἔκαιον πολυάριθμα ἀνθρώπινα θύματα εἰς τὰ εἴδωλά των, μέχρι τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα. Ἐν Ρωσσίᾳ καὶ κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα μ. Χρ. ἀναφέρεται ἀνθρωποθυσία. Ἐν ταῖς Σκανδιναυϊκαῖς χώραις (Δανίᾳ, Νορβηγίᾳ, Σουηδίᾳ, Φιλλανδίᾳ) αἱ ἀνθρωποθυσίαι ἦσαν συνηθέσταται μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, καθὼς καὶ μεταξὺ τῶν αὐτοχθόνων τῆς Ἀμερικῆς. Εἰς τὸ Μεξικὸν κατὰ τὸ ἔτος 1486, ἓξ ἔτη πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ τοῦ Κολόμβου, ἐσφάγησαν 70.000 ἄνθρωποι ὡς θυσία ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις μεγάλου τινὸς ναοῦ! Μεταξὺ δὲ τῶν εἰδωλολατρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ Πολυνησίας, καὶ μέχρι σήμερον ὑπάρχουν αἱ ἀνθρωποθυσίαι, ὁλοὲν ἐκλείπουσαι μὲ τὴν ἐξάπλωσιν της Εὐρωπαϊκῆς κατακτήσεως.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ζοφερὰ εἰκὼν τῆς θρησκευτικῆς καταστάσεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἀλλ᾽ ἡ ***ἠθικὴ*** καὶ ***κοινωνικὴ κατάστασις*** αὐτοῦ δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ἀποτρόπαιος.

Ἡ ***παιδοκτονία*** ἦτο συνηθεστάτη, οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ἔξω βαρβάρων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων. Παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ὑπῆρχε νόμος ἐπιτρέπων τὴν θανάτωσιν νηπίων ὑπὸ τῶν γονέων των. Κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου, τὰ γεννώμενα νήπια ἐξητάζοντο ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ ἐὰν εὑρίσκοντο καχεκτικὰ ἢ μὴ ἀρτιμελῆ, ἐρρίπτοντο εἰς τὸν Καιάδαν. Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλάτων εἰς τὰς «Πολιτείας» των συνιστῶσιν ὅπως τὰ ἀσθενικὰ νήπια ἐκτίθενται ἵνα ἀποθνήσκωσι.

Παρὰ Ρωμαίοις ἡ συνήθεια τῆς παιδοκτονίας ἦτο τόσον κοινή, ὥστε ὁ

Κικέρων καὶ ὁ Σενέκας τὴν ἀναφέρουσιν ἄνευ σχολίων. Ὁ Τερτυλλιανὸς λέγει ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἐξέθετον, ἔπνιγον ἢ ἐγκατέλειπον τὰ τέκνά των εἰς τοὺς κύνας ἢ τὸν ἐξ ἀσιτίας θάνατον. Ὁ νόμος ἔδιδεν εἰς τὸν γονέα ἀπόλυτον ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τοῦ τέκνου του.

«Ἡ παιδοκτονία», λέγει ὁ ἱστορικὸς Γίββων, «ἦτο ἡ συνήθης καὶ ἐπίμονος κακία τῆς ἀρχαιότητος· ἐνίοτε ἐπεβάλλετο ὑπὸ τοῦ νόμου, σχεδὸν πάντοτε ἐπετρέπετο, πάντοτε δὲ ἐξετελεῖτο ἀτιμωρητεί, ἔτι καὶ μεταξὺ ἐθνῶν, ἅτινα δὲν εἶχον τὴν Ρωμαϊκὴν ἰδέαν περὶ πατρικῆς ἐξουσίας· καὶ οἱ ποιηταὶ τῆς ἀρχαιότητος μετ᾿ ἀδιαφορίας ἀναφέρουσι τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ἔθιμον, δικαιολογοῦντες αὐτὸ ἐκ λόγων εὐσπλαγχνίας καὶ οἰκονομίας!» (ἀκολουθεῖ)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Καθ᾿ ἣν στιγμὴν τὸ παρὸν τεῦχος τίθεται ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου πληροφορούμεθα μετὰ μεγάλης θλίψεως τὸν θάνατον, εἰς ἀκμαίαν ἀκόμη ἡλικίαν, τοῦ ***Κωνσταντίνου Γ. Παπαδοπούλου,*** Ἀρεοπαγίτου καὶ διακεκριμένου νομικοῦ συγγραφέως, τακτικοῦ δὲ συνδρομητοῦ καὶ φίλου τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀφ᾿ ἧς ἐποχῆς ἦτο ἁπλοῦς δικαστικὸς πάρεδρος. Συχνάκις ἠρχόμεθα εἰς ἐπικοινωνίαν μετ᾿ αὐτοῦ εἴτε διὰ ζώσης εἴτε δι᾿ ἐπιστολῆς καὶ ἐγνωρίσαμεν τὴν μεγάλην του ἠθικὴν ἀξίαν. Ἀκόμη καὶ πρὸ τεσσάρων μηνῶν προσῆλθεν αὐτοπροσώπως εἰς τὰ γραφεῖά μας ἵνα ἀνανεώσῃ τὴν συνδρομήν του καὶ συνωμιλήσαμεν ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν. Ἠγάπα τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐξέφραζε τὴν πεποίθησιν ὅτι μόνον διὰ τοῦ Εὐαγγελίου δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἀνόρθωσις εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν. Ὁ θάνατός του ἀφίνει αἰσθητὸν κενὸν εἰς τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον καὶ ἐν γένει εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον τῆς πατρίδος μας, διότι τοιοῦτοι χαρακτῆρες εἶναι σπάνιοι.

Εἰς τὴν ἀξιότιμον σύζυγον καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐκφράζομεν τὴν βαθεῖαν ἡμῶν συμμετοχὴν εἰς τὸ πένθος αὐτῶν.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΡΟΓΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Πλήρης ἡμερῶν, εἰς ἡλικίαν 74 ἐτῶν, ἀπεβίωσεν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τὴν 25 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. ὁ ἐκ Σμύρνης ἀγαπητὸς ἀδελφὸς Παναγ. Κουρογενόπουλος (ἢ Κουρογένης, ὡς ὠνομάζετο ἐν Ἀμερικῇ), ὅστις μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν κατέφυγε μετὰ τῆς συζύγου καὶ θυγατρός του εἰς Βοστώνην, ὅπου εἶχεν εὐδοκίμως ἐγκατεστημένον υἱόν. Ὁ θάνατός του θὰ λυπήσῃ πολλούς, οἵτινες τὸν ἐγνώρισαν καὶ τὸν ἐξετίμησαν. Ἰδιαιτέρως ὁ «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς» ἀποχαιρετᾷ ἐν αὐτῷ μὲ πολλὴν λύπην ἕνα παλαιὸν καὶ πιστὸν φίλον τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ὡς καὶ τῆς ποτὲ «Ἐφημερίδος τῶν Παίδων,» τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Σμύρνῃ ὁ ἔνθερμος ἀντιπρόσωπος.

Εἰς τὴν ἀπορφανισθεῖσαν οἰκογένειάν του προσφέρομεν τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν συλλυπητήρια.

Ο ΑΘΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

Διήγημα τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 30ον

(συνέχεια)

«Ἰδοὺ ἐν συντομίᾳ τὰ κύρια περιστατικὰ τῆς ἱστορίας της:

Ἡ ἰδία δὲν φαντάζεται ὅτι ἀνήκει εἰς ὑψηλὴν οἰκογένειαν. Ὁ σύζυγός της μάλιστα δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ μάθῃ, ἕως οὗ ἀποκατασταθῇ τελείως ἡ ὑγεία της, ἀλλ' ἤδη ἐκλονίσθη πάλιν ὁ ὀργανισμός της διὰ τῆς φυλακίσεως τοῦ συζύγου της, ὅστις εἶναι Χριστιανός».

Ὁ Μάρκος εἶχε συνέλθει καὶ παρηκολούθει ἀπνευστὶ ὅσα διηγεῖτο ὁ Γαΐος· Ἔλαβε τότε τὸν λόγον:

— «Ἡ κόρη αὐτὴ εἶναι ἀδελφή μου. Μᾶς τὴν ἔκλεψαν, ὅταν ἦτο παρ' ὀλίγους μῆνας τεσσάρων ἐτῶν, ἀπὸ τὸ προαύλιον τῆς πατρικῆς μας οἰκίας ὅπου ἐπαίζαμεν μαζύ, εἰς μίαν στιγμὴν ὅπου ἔτρεξα νὰ φέρω ἀπὸ τὴν οἰκίαν κάποιο παιγνίδι. Δὲν τὴν εἴδαμεν πλέον, ἂν καὶ τὴν ἀνεζητήσαμεν παντοῦ καὶ πολλὰ χρήματα ἐδαπανήσαμεν, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ χρονολογία τῆς ἀπαγωγῆς, τὸ μέρος, ὅλα τὰ καθέκαστα ποὺ μᾶς διηγεῖται ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὅστις φαίνεται εἰλικρινής, διότι δὲν ἀποκρύπτει τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ἔλαβεν εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς μαντικῆς δυνάμεως τῆς ἀδελφῆς μου ὅταν εἶχε μεγαλώσει, μαρτυροῦν ὅτι εἶναι ἡ Κλεώνη τὴν ὁποίαν ἐκλαύσαμεν ἐπὶ τόσα ἔτη. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἡ καταπληκτικὴ ὁμοιότης της πρὸς τὴν μητέρα μου, τὴν ὁποίαν καὶ σὺ Γάϊε, καὶ ἄλλοι παρετήρησαν».

Στραφεὶς τότε πρὸς τοὺς φύλακας διέταξε:

— «Λύσατε τὰ δεσμά του» καὶ πρὸς αὐτὸν εἶπε:—«Εἶσαι ἐλεύθερος. Ἐὰν δὲ ὅσα μᾶς εἶπες ἦναι ἀληθινὰ θά σε προστατεύσω. Τώρα ἀκολούθει μας».

Ἡ μικρὰ συνοδία ἔφθασεν εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ Γαΐου· εἰσῆλθε εἰς τὸν ἀντιθάλαμον, ὅπου εἰδοποιηθεῖσα τοὺς ὑπεδέχθη ἡ Οἰνόη. Ἡ χαρά της ὅταν ἔμαθε τὴν ὁμολογίαν τοῦ Τροφίμου ἦτο ἀπερίγραπτος, ἀλλὰ καὶ ἡ πεποίθησις τὴν ὁποίαν ἐξ ἀρχῆς εἶχε περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς Αἰγίσθης.

— «Τὸ ᾐσθάνθην εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἡ πεποίθησίς μου ἐστερεώθη ἔκτοτε. Εἰς ὅλας τὰς περιπετείας καὶ δοκιμασίας ὅπου ὑπέστη ἡ Αἰγίσθη ὅλα μαρτυροῦν ὅτι εἶναι εὐγενὴς ἐκ καταγωγῆς καὶ ἐκ χαρακτῆρος. Ὢ! πόσον χαίρω δι' αὐτὴν καὶ διὰ σᾶς, κύριε Πραῖτορ! Θὰ ὑπάγω νὰ τὴν εἰδοποιήσω»—καὶ ἀπεμακρύνθη προσθέσασα—«Μὴ φοβηθῆτε μήπως ἡ συνάντησις τὴν ταράξῃ! Ἡ χαρὰ δὲν φονεύει».

Δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπανέλθῃ ἔχουσα πλησίον της τὴν Αἰγίσθην, μίαν λευκὴν αἰθερίαν μορφήν, ἥτις ἐστάθη πρὸς στιγμὴν πλαισιουμένη εἰς τὸ ἄνοιγμα τῶν ἐρυθρῶν παραπετασμάτων, ὅταν εἶδε ὅτι οἱ ἐπισκέπται δὲν ἦσαν κυρίαι, ὡς ἐνόμιζε. Εἶχε προσέλθει ὡς ἦτο, χωρὶς κοσμήματα, ὡς μόνον στόλισμα ἔχουσα τὸν στέφανον τῶν πλουσίων της πλοκάμων, πέριξ τοῦ λευκοῦ της μετώπου. Ἡ ἔκφρασίς της, ἤρεμος καὶ προσηνής, δὲν προέδιδε τὴν ἀνησυχίαν ἥτις τὴν παρηκολού-

θει νυχθημερόν, ἀλλὰ μόνον κάποιαν ἐλαφρὰν ἀπορίαν διὰ τὸ ἀπροσδόκητον τῆς ἐπισκέψεως.

Ὁ Γάϊος τὴν ἐπαρουσίασεν εἰς τὸν Μάρκον, ὅστις ἐκ τῆς ταραχῆς ἠδυνήθη μόνον νὰ τῆς ἀποτείνῃ τυπικάς τινας λέξεις:

— «Εἰρήνη μετὰ σοῦ, κυρία».

— «Καὶ μὲ σᾶς, εὐγενέστατε Πραῖτορ. Τὴν σεβαστὴν μητέρα σας ἐγνώρισα, καὶ βαθυτάτη συμπάθεια μοῦ ἐγεννήθη πρὸς αὐτήν».

— «Τὸ αὐτὸ καὶ ἐκ μέρους της πρὸς σᾶς... Παρατηρῶ δὲ καὶ μίαν καταπληκτικὴν ὁμοιότητά σας πρὸς αὐτήν..!»—καὶ ἐσιώπησε.

— «Μὲ τὸ εἶπαν καὶ ἄλλοτε. Τοῦτο εἶναι πολὺ κολακευτικὸν δι' ἐμέ», ἀπήντησεν ἀφελῶς ἡ Αἰγίσθη.

Ἡ Οἰνόη ἐν τούτοις δὲν συνεκρατεῖτο ἐξ ἀνυπομονησίας, κρίνουσα περιττὰς τὰς τυπικὰς ταύτας φιλοφρονήσεις. Ἐπενέβη καὶ πάλιν, ἵνα ἐπιταχύνῃ τὸ ποθούμενον τέλος.

— «Ἄκουσε, Αἰγίσθη», εἶπε, «ἡ φυσιογνωμία τῆς κυρίας Παμφίλης δὲν σοῦ φέρει καμμίαν ἀνάμνησιν τῆς παιδικῆς σου ἡλικίας, καμμίαν ἐνθύμησιν μιᾶς μικρᾶς κόρης καὶ ἑνὸς παιδιοῦ ποῦ ἔπαιζαν μαζὺ εἰς μίαν ὡραίαν αὐλήν;».

Ἡ Αἰγίσθη ἐφαίνετο ἀναπολοῦσα εἰς τὴν μνήμην της τὸ παρελθόν. Ἡ Οἰνόη ἐπέμενε:

— «Δὲν ἐνθυμεῖσαι τὸ ὄνομα Κλεώνη;».

— «Κλεώνη; Κλεώνη... ὤ, σὰν ὄνειρο τὸ ἐνθυμοῦμαι. Καὶ τὴν αὐλὴν—ὅλο μάρμαρο λευκὸ—καὶ δεξαμενὴν εἰς τὸ μέσον, ὅπου ἔπιπτε σὰν βροχὴ τὸ νερό».

Ἡ Οἰνόη δὲν συνεκρατεῖτο πλέον:

— «Ἄκουσε Αἰγίσθη, ἐσὺ ἦσουν τὸ κοριτσάκι αὐτό! Σὲ ἔκλεψαν ἀπὸ τὴν αὐλὴν κακοὶ ἄνθρωποι. Τὸν ἀδελφόν σου, ποὺ ἐπαίζετε μαζὺ τὸν ἔλεγαν Μάρκον—ἐνθυμεῖσαι τώρα;».

Ἡ Αἰγίσθη ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς· — «Σταθῆτε, σταθῆτε!», εἶπε, «ἀρχίζω νὰ ἐνθυμοῦμαι. Τὸ ἀγόρι ἦτον πιὸ μεγάλο, μὲ πρόσεχε ὅταν παίζαμε, ἀλλὰ τὸ ἔχασα...».

Ὁ Μάρκος δὲν ἐκρατήθη πλέον.

— «Ἀδελφούλα μου», εἶπε, πλησιάζων καὶ λαμβάνων τὴν χεῖρά της. «Δὲν μὲ ἐνθυμεῖσαι; Εἶμαι ὁ Μάρκος».

Ἡ Αἰγίσθη ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸν ἐκύτταξε. Ἦτον ὡς νὰ ἐσχίσθη τὴν στιγμὴν ἐκείνην κάποιο παραπέτασμα, καὶ εἶδε καθαρὰ τὴν σκηνὴν ἐκείνην τῶν παιδικῶν της χρόνων.

— «Ἀδελφέ μου! εἶπε καὶ εὑρέθη σφικτὰ ἀγκαλιασμένη εἰς τὸ στῆθος τοῦ Μάρκου, ἐνῷ δάκρυα χαρᾶς ἐκύλιον ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Δὲν ἔμεινε δὲ ὀφθαλμὸς ὅστις δὲν ἐδάκρυσε, μεταξὺ ὅλων τῶν παρόντων. Ἐπὶ τῆς γενικῆς ταύτης συγκινήσεως, ἠκούσθη ἡ φωνὴ ἑνὸς ὑπηρέτου ἀναγγέλλοντος κυρίας ἐπισκεπτρίας. Ἡ Οἰνόη ἔσπευσε εἰς προϋπάντησίν των. Ἦσαν ἡ κυρία Παμφίλη μετὰ τῆς νύμφης της κ. Ἰουλίας.

— «Ἐλπίζω», εἶπεν ἡ πρώτη,—«ὅτι δὲν ἐφθάσαμεν εἰς ἀκατάλληλον στιγμὴν—Σᾶς βλέπω συγκεκινημένην».

— «Εἶναι δάκρυα χαρᾶς, κυρία μου» —ἀπήντησεν ἡ Οἰνόη «Χαρᾶς τὴν ὁποίαν μάλιστα καὶ σεῖς θὰ συμμερισθῆτε! Εἴσθε Ρωμαία τῆς παλαιᾶς σχολῆς καὶ αὐτὴ ἡ χαρὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ σᾶς διαταράξῃ—Περάσατε μέσα νὰ ἴδητε—ἀλλ᾽ ἰδοὺ ὁ υἱός σας...»

Ὁ Μάρκος ἔτρεξε καὶ ἔλαβε τὰς δύο χεῖρας τῆς μητρός του.

— «Μητέρα, εἶπε. Δὲν σᾶς ἐφάνη ποτὲ παράξενον ὅτι ἡ Αἰγίσθη σᾶς ὁμοιάζει τόσον; Δὲν ἐσκέφθητε ποτὲ ὅτι ἴσως αὐτὴ θὰ ἦτο ἡ Κλεώνη μας;»

— «Μὴ μοῦ ἀνοίγεις τὴν πληγή! Ἔχεις καμμίαν εἴδησιν; Διατὶ μοῦ τὰ λέγεις αὐτά;

— «Ἡ Αἰγίσθη εἶναι πατρικία Ρωμαία, Ἐκλάπη ἀπὸ τὴν αὐλὴν τοῦ πατρικοῦ της μεγάρου εἰς ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν».

— «Υἱέ μου! Υἱέ μου.—Μὴ μὲ βασανίζεις! Εὑρέθη; Ποῦ εἶναι;»

Εἰς ἀπάντησιν ὁ Μάρκος ἀπέσυρε τὸ βαρὺ παραπέτασμα καὶ ἔδειξε τὴν Αἰγίσθην, ἥτις ὥρμησε πρὸς τὴν μητέρα της.

— «Μητέρα», εἶπε δειλῶς καὶ ἱκετευτικῶς. «Δὲν γνωρίζεις τὴν μικράν σου Κλεώνην;»

Ἡ Ρωμαία δέσποινα ἐβύθισε τὸ βλέμμα της εἰς τὸ βλέμμα τὸ ὁποῖον ὑψοῦτο πρὸς αὐτήν. Τοῦτο ἤρκεσε.

— «Εἶναι τὸ τέκνον μου!» εἶπε καὶ ἀνοίξασα τὴν ἀγκάλην, περιέπτυξε τὴν θυγατέρα της εἰς ἀσπασμὸν τρυφερόν, ὅστις ἐξήλειψε τὸν πόνων τῶν ἐτῶν τῆς ὀρφανίας δι᾽ ἀμφοτέρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 31ον

Ἡ Εὐνίκη ἦτο ἑτοιμοθάνατος. Αἱ κακουχίαι τοῦ χειμῶνος ἐν θαλάσσῃ καὶ αἱ στερήσεις, πρὸ παντὸς δὲ ἡ ἀναμονὴ τοῦ φρικιαστικοῦ μαρτυρίου ἐντὸς τῆς ὑγρᾶς καὶ ἡμιφωτίστου εἱρκτῆς, εἶχον καταβάλει τὸν λεπτὸν καὶ εὐαίσθητον ὀργανισμόν της καὶ ἤδη ἔπνεε τὰ λοίσθια, ἀγωνιωδῶς παλαίουσα μὲ τὴν δύσποιαν. Ἡ Ἐλισάβετ λησμονοῦσα τὸ μαρτύριον τὸ ὁποῖον τὴν ἀνέμενε τὴν ἐπαύριον, δὲν ἐσκέπτετο εἰμὴ μόνον πῶς νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν φίλην της, ὑποστηρίζουσα αὐτὴν εἰς τὴν ἀγκάλην της, ὅπου, εἰς κάθε εἰσπνοήν, ἀνετινάζετο ἡ κεφαλή της. Ὁ ἰατρὸς τῶν φυλακῶν τὴν εἶχεν ἐπισκεφθῆ καὶ εἶχεν ἀφήσει φάρμακον κατὰ τῆς δυσπνοίας, μίαν κόνιν κιτρίνην, ἀποδίδουσαν ὀσμὴν δριμεῖαν, ἀλλόκοτον, ἐξωτικήν, ἥτις ἐγέμιζε τὴν ἀτμόσφαιραν.

Συμφώνως μὲ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἰατροῦ, ἡ Ἐλισάβετ ἔλαβε τὴν κόνιν διὰ νὰ χωρίσῃ μέρος αὐτῆς πρὸς ἀνάμιξιν μὲ κρᾶμα οἴνου καὶ ὕδατος, ἀλλ᾽ ἐξηντλημένη ἡ ἰδία ἐκ τῶν κόπων καὶ τῶν συγκινήσεων, ἀνέτρεψε τὴν κόνιν καθ᾽ ἣν στιγμὴν ἡ διαφανὴς πλέον χείρ της ἐμέτρα τὸ φάρμακον, τὸ ὁποῖον ἐχύθη ἐπὶ τῆς ἐσθῆτός της καὶ ἔμεινε προσκεκολλημένον ἐντὸς τῶν πτυχῶν τοῦ ὑφάσματος. Ἐν τούτοις, ἔμεινε ὀλίγον—ἡ ἀναλογία διὰ μίαν δόσιν—καὶ ἀφοῦ παρεσκεύασε τὸ μῖγμα, ἡ Ἐλισάβετ τὸ προσήγγισε εἰς τὰ χείλη τῆς Εὐνίκης. Ἀλλ᾽ αὕτη ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποτόμως, ἐκάρφωσε τὸ βλέμμα ἐπὶ ἀοράτου τινὸς σημείου, τοὺς

ἔκλεισε καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἠκούσθη ξηρὸς ὁ ἐπιθανάτιος ρόγχος, ἔπεσε πρὸς τὰ ὀπίσω νεκρά. Ἡ Ἐλισάβετ ᾐσθάνθη τὸν κορμὸν ἀλύγιστον, ξυλιασμένον, πίπτοντα βαρὺν ἐπὶ τοῦ ὑποβαστάζοντος αὐτὸν βραχίονός της.

Τὴν ἀπέθεσε τρυφερῶς ἐπὶ τῆς στρωμνῆς καὶ ἐστάθη ἐπί τινας στιγμὰς προσηλωμένη ἐν ἀφάτῳ τρυφερότητι εἰς τὴν ὄψιν τῆς μακαρίας νεκρᾶς. «Αὔριον θὰ ἦμαι μετὰ σοῦ ἐν τῷ Παραδείσῳ» εἶπε χαμηλοφώνως καὶ σκύψασα ἠσπάσθη τὸ μέτωπον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἤδη εἶχον ἀρχίσει νὰ ἐξαλείφωνται αἱ γραμμαὶ τοῦ πόνου καὶ τῆς λύπης. Ἔκλεισε τότε εὐλαβῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς νεκρᾶς καὶ ἀφοῦ ἐτακτοποίησε εὐπρεπῶς τὰς πτυχὰς τῆς ἐσθῆτός της πέριξ τῶν ἰσχνῶν αὐτῆς μελῶν, ἐστράφη πρὸς τὴν θύραν τοῦ κελλίου καὶ ἔδωκε τὸ συμπεφωνημένον σύνθημα, ὅπως εἰσέλθῃ ὁ ἔξω φρουρός. Αὐτὸς εἰσῆλθε βιαστικός.

«Ἐτελείωσε;» ἠρώτησε, καὶ εὐθὺς ἔσκυψε νὰ σηκώσῃ τὸ σῶμα μόνος του.

«Σιγά, φίλε! Ὄχι μὲ τόσην βίαν», εἶπε παρακλητικῶς ἡ Ἐλισάβετ. Ἡ πραεῖα φωνὴ καὶ ἡ πραγματικότης τῆς τρομερᾶς τύχης, ἥτις τὴν ἀνέμενε, ἔθιξαν κάποιαν χορδὴν συμπαθείας εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ φύλακος. Ἐμουρμούρησε λέξεις τινὰς πρὸς δικαιολογίαν τοι καὶ τότε, ἐφώναξε τὸν σύντροφόν του καὶ οἱ δύο ἐσήκωσαν εὐλαβῶς τὸ σῶμα τῆς μακαρίας Χριστιανῆς, ἐνῷ ἡ Ἐλισάβετ παρηκολούθει τὴν θλιβερὰν ἐκφορὰν μὲ ὀφθαλμοὺς θολωμένους ἐκ τῶν συγκρατημένων δακρύων, καὶ ἀπέτεινεν εἰς αὐτὴν τὸν τελευταῖον ἀποχαιρετισμόν: «Ἀναπαύθητι ἐν Κυρίῳ, τρισμακαρία ψυχή!». Ἀλλ' εἶχον πλέον ἐκλείψει τελείως αἱ δυνάμεις της, μόλις ἐπρόφθασε νὰ ῥιφθῇ ἐπὶ τῆς στρωμνῆς καὶ ἔπεσε εἰς λήθαργον ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν συνῆλθε εἰμὴ τὸ πρωΐ.

***

Ἡ γενέθλιος ἡμέρα τοῦ Νέρωνος, ἡμέρα τῶν Ἀγώνων, ἀνέτειλεν ἀνέφελος καὶ φαιδρά. Ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἤρχισεν ἡ κίνησις τοῦ λαοῦ τῆς Ρώμης. Πρῶτον ἐφάνη σμῆνος ἐργατῶν, ξυλουργῶν, σιδηρουργῶν καὶ ἄλλων, οἵτινες ἔσπευδον πρὸς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Ἄρεως, ὅπου ἦτο τὸ Στάδιον, φορτωμένοι διάφορα σύνεργα, διὰ νὰ στερεώσουν τὸ κιγκλίδωμα τὸ χωρίζον τὴν πρώτην σειρὰν τῶν ἑδωλίων ἀπὸ τὸν στίβον, πρὸς προφύλαξιν τῶν θεατῶν ἀπὸ ἐνδεχομένην ἐπίθεσιν τῶν θηρίων, διότι πληροφορία εἶχε δοθῆ, ὅτι τὰ θηρία τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀποστολῆς ἦσαν ἐκτάκτως δυναμωμένα καὶ ἄγρια. Μετὰ τούτους ἤρχοντο οἱ ἔχοντες τὸν χειρισμὸν τοῦ ἐξ ὑφάσματος χονδροῦ κινητοῦ θόλου τοῦ ἀμφιθεάτρου, τοῦ ὁποίου ἠνοίγοντο ἢ ἐκλείοντο τὰ διάφορα τμήματα, ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ ἡλίου. Ἔφερον δέματα καραβοπάνου, χονδρὰς βελόνας, καὶ κλωστὴν κηρωτήν, διὰ νὰ ἀντικαταστήσουν ἕνα φύλλον τοῦ θόλου, τὸ ὁποῖον εἶχε σχισθῆ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

Μετὰ τοὺς ἐργάτας ἤρχισαν νὰ συρρέουν οἱ χωρικοὶ ἐκ τῶν περιχώρων, καὶ σχεδὸν ταὐτοχρόνως ἐνεφανίσθησαν οἱ πρωτοπόροι τοῦ πλήθους τῶν μικροπωλητῶν καὶ γυρολόγων, τῶν πλανοδίων μουσικῶν, χειρομαντῶν, ταχυδακτυλουργῶν καὶ ὅλων τῶν ἄλλων πλανοδίων ἐμπόρων, τακτικῶν θαμώνων τῶν πανηγύρεων, οἱ ὁποῖοι ἑλκύονται ἐκεῖ μὲ τὴν ἐλπίδα ὀλίγων δηναρίων κέρδους, κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας τῆς ἀναμονῆς τῶν δημοσίων θεαμάτων.

Δὲν ἤργησαν νὰ προσέρχωνται, οἰκογενειακῶς, οἱ ἀστοὶ τῆς πτωχοτέρας τάξεως διὰ τοὺς ὁποίους κάθε ἑορτὴ ἦτο ἡ μόνη διασκέδασις ἀπ᾽ ἄκρου ἕως ἄκρου τοῦ ἔτους. Ἐπλησίαζε δὲ ἡ ἐνδεκάτη, ὅτε ἐφάνησαν τὰ πρῶτα πολυτελῆ φορεῖα καὶ αἱ ἅμαξαι τῶν πατρικίων, τοὺς ὁποίους ἐναπέθετον πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἀμφιθεάτρου, ὅπως ἐφωδιασμένοι διὰ τοῦ ἀπαραιτήτου εἰσιτηρίου, ὁδηγηθῶσιν εἰς τὰς θέσεις των. Τὸ ἀπέραντον Στάδιον, τὸ Ἀμφιθέατρον τοῦ Ταύρου, εἶχε θέσεις δι᾽ ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, διότι οἱ ἀγῶνες ἦσαν πάνδημος ἑορτή. Ὁ πρῶτος ἐξώστης, τὸ Πόδιον, ἦτο προσδιωρισμένον διὰ τὸν Αὐτοκράτορα, τὰς ἀρχὰς τῆς Ρώμης καὶ τὴν ἀριστοκρατίαν. Ὁ αὐτοκρατορικὸς θῶκος εἰς τὸ κέντρον τῆς σφενδόνης, διεκρίνετο διὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ πορφύρου διακόσμου του καὶ διὰ τῶν κινητῶν αὐτοῦ ἑδωλίων. Ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς, ἀλλὰ μακράν, ἦτο τὸ θεωρεῖον τῶν Ἑστιάδων Ἱερειῶν, περίβλεπτον, ὡς ἐκ τῶν λευκῶν αὐτῶν πέπλων, ἅτινα ἀπετέλουν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πολύχρωμον ἐξ ἀνδρῶν πλῆθος. Διότι μόνον εἰς τὰς Ἑστιάδας, ἐκ τοῦ γυναικείου φύλου, ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἐμφανίζωνται εἰς τὰς τοιαύτας δημοσίας ἑορτάς. Αἱ λοιπαὶ γυναῖκες, ἀριστοκράτιδες καὶ λαϊκαί, παρίσταντο θεαταὶ τῶν ἀγώνων ἐξ ὄπισθεν τοῦ χρυσοῦ κιγκλιδώματος τοῦ εὐρυχώρου γυναικωνίτου.

Τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Μάρκου Κλαυδίου καὶ τοῦ Πολιτάρχου Γαΐου, ὁ Ἰούνιος καὶ ὁ Ναδὰβ εὑρέθησαν τοποθετημένοι εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν θέσεων τοῦ δευτέρου ἐξώστου. Καὶ ἐκάθηντο ἀκίνητοι, τὰ πρόσωπά των ἠλλοιωμένα ἐκ τῆς λύπης καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ θαμβοὶ ἐκ τῶν δακρύων, ἔχοντες τὸ βλέμμα προσηλωμένον ἐπὶ τῆς εἰσόδου. Ἀλλ᾽ ἔπρεπε πρῶτον νὰ φθάσῃ ὁ Αὐτοκράτωρ, τοῦ ὁποίου τὴν ἄφιξιν ἤδη ἀνήγγελλε νέον σάλπισμα. Ἠνοίχθησαν πρὸ αὐτοῦ διάπλατα αἱ Πύλαι τοῦ Ἀμφιθεάτρου καὶ ὁ Νέρων εἰσῆλθεν, ἀφοῦ δὲ ἀνταπέδωκε τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Διευθυντοῦ τῶν ἀγώνων, ἐστράφη ἐκ τῆς θέσεώς του, καὶ ἔνευσε διὰ τῆς χειρὸς πρὸς τὴν εἴσοδον.

Τὸ νεῦμά του ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς εἰσόδου ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔμελλον νὰ ἀγωνισθοῦν. Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐβάδιζον οἱ ξιφομάχοι καὶ οἱ παλαισταί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ναδὰβ διέκρινε τὸν Ἕκτορα, φέροντα τὴν περικεφαλαίαν τοῦ ἑκατοντάρχου. Οἱ προσδιωρισμένοι εἰς κάθε εἰδικὸν ἀγώνισμα, ἤρχοντο κατόπιν καὶ ὅλοι παρήλασαν πρὸ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ θώκου, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν ἐλεφάντων καὶ τῶν ἄλλων ἀκινδύνων ἐξωτικῶν ζῴων, διότι τὰ ἄγρια θηρία ἦσαν ἀκόμη εἰς τὸ κελλίον των, ὡς ἐπιστοποίουν αἱ ὠρυγαὶ καὶ οἱ γρυλλισμοί των ὑποκώφως ἀκουόμενοι. Τελευταῖοι ἐν τῇ παρελάσει ἤρχετο ἡ θλιβερὰ σειρὰ τῶν καταδίκων, ὄχι Χριστιανῶν μόνον ἀλλὰ καὶ ἄλλων αἰχμαλώτων. Δὲν διεκρίνετο ὅμως μεταξύ των οὐδεμία γυναικεῖα μορφή! Ἐκύκλωσεν ἡ παρέλασις τὸν στίβον καὶ ἐξῆλθε πάλιν, πλὴν τῆς ὁμάδος τῶν δισκοβολῶν, οἵτινες θὰ ἔκαμνον τὴν ἔναρξιν τῶν ἀγώνων διὰ ἐπιδείξεως ἀναιμάκτου ἀγωνίσματος. Μετὰ τὴν δισκοβολίαν ἐπηκολούθησε ξιφομαχία αἱματηρά, εἰς θάνατον. Ὁ Ναδὰβ ταραχθείς, ἦτο σχεδὸν λιπόθυμος· θὰ ἔπιπτεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἂν ὁ παρακαθήμενος Μάξιμος δὲν τοῦ ὑπεστήριζε τὸ σῶμα ἐπὶ τοῦ βραχίονός του. «Θάρρος, «εἶπε». Δὲν βλέπω καμμιὰν γυναῖκα ἐπὶ τοῦ στίβου».

Ἐνθαρρυνθεὶς ὁ Ναδάβ ἀνεσηκώθη καὶ πρὸς στιγμὴν παρετήρει τοὺς ὑπηρέτας σκορπίζοντας καθαρὰν ἄμμον ἐπὶ τῶν κηλίδων τοῦ αἵματος. Ἐπῆλθε τότε σιγή, ὁ κόσμος ἔτεινε τὰ βλέμματά του πρὸς μίαν ἀπέναντι μικρὰν θύραν, ἥτις ἠνοίχθη καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξῆλθε μία λεπτὴ γυναικεῖα μορφὴ—ἡ Ἐλισάβετ. Ὁ σύζυγός της καὶ ὁ υἱός της τὴν ἔβλεπον ὡς διὰ μέσου ὀμίχλης ἐρυθρᾶς, καὶ ὅμως, κἄτι εἰς τὴν ἤρεμον καὶ ἀξιοπρεπῆ της στάσιν, κατεπράϋνε πρὸς στιγμὴν τὴν ἀγωνίαν των.

Ἐπροχώρει βραδέως, μὲ τὰς χεῖρας ἐλαφρῶς ἐσταυρωμένας πρὸ αὐτῆς, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους — μία ὑπερκοσμία ἐμφάνισις, ἥτις ἐφαίνετο ὅτι δὲν πατεῖ πλέον εἰς τὴν γῆν. Ἐπροχώρει βραδέως πρὸς τὸ κέντρον τοῦ στίβου, κατὰ τὸ φαινόμενον ἄνευ φόβου, μολονότι τέσσαρες λεοπαρδάλεις ἀγρίας μορφῆς, ἀπολυθεῖσαι ταὐτοχρόνως ἐκ τῆς εἱρκτῆς των, ἤρχισαν νὰ κινοῦνται πρὸς αὐτήν, ἕρπουσαι σύρριζα τοῦ τοίχου τοῦ στίβου, ἀναρροφῶσαι τὸν ἀέρα, κινοῦσαι νευρικῶς τὰς οὐράς των καὶ γρυλλίζουσαι ἀπειλητικῶς.

Ὁ Ναδὰβ ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν του,—«Ὁ Θεὸς θὰ τὴν σώσῃ! Ὁ Θεὸς θὰ τὴν σώσῃ!»—ἐπαναλάμβανε μηχανικῶς. Ὁ δὲ Ἰούνιος, ἀπολιθωμένος, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποκολλήσῃ τὸ βλέμμα του ἀπὸ τὴν λευκὴν ὀπτασίαν, ἥτις ἤδη ἐπλησίαζεν εἰς τὸ κέντρον τοῦ στίβου, ἀκολουθουμένη ἐξ ἀποστάσεως ὑπὸ τῶν λεοπαρδάλεων.

Ἀλλὰ τὶ ἔπαθαν τὰ θηρία; Ὁ ψίθυρος ἠκούσθη ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου τοῦ ἀμφιθεάτρου, ἐνῷ κάθε κεφαλὴ ἦτο τεταμένη πρὸς τὸν στίβον, ὅπου ἡ μάρτυς ἐπροχώρει ἀκόμη, ἐν ἐκστάσει, αἰσθανομένη πέριξ της τοὺς βραχίονας τοῦ Χριστοῦ! Ἔφθασεν εἰς τὸ κέντρον καὶ ἐγονάτισε, ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους της καὶ ὕψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Οὐρανόν. Τότε διὰ πρώτην φορὰν ἐφάνη ὅτι ἀντελαμβάνετο τοῦ κινδύνου. Ἔρριψεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν θηρίων καὶ ψιθυρίζουσα: «Εἰς χεῖράς σου παραδίδω τὸ πνεῦμά μου Κύριε» ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, ἀναμένουσα τὸν θάνατον.

Τὶ εἶχον ὅμως τὰ θηρία! Μόλις τὴν ἐπλησίαζον, εὐθὺς ἐστρέφοντο πρὸς τὰ ὀπίσω μὲ τὴν οὐρὰν ἀναμεταξὺ τῶν σκελῶν των. Συνεσσωρεύοντο καὶ τὰ τέσσαρα ὁμοῦ, καὶ ἔσκυπτον διὰ νὰ πηδήσουν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὀπισθοχώρουν, μουγγρίζοντα καὶ δεικνύοντα τοὺς ὀδόντας των, ἐνῷ αἱ οὐραί των ἐπλήττων ἀγρίως τὰς πλευράς των.

Τὴν νεκρικὴν σιγὴν ἥτις ἐκράτει ὁλόκληρον τὸ πλήρωμα τοῦ ἀμφιθεάτρου, διέσχισε μία παιδικὴ φωνὴ—ἡ φωνὴ τοῦ Ναδάβ:—«Θαῦμα! εἶναι θαῦμα! Τὴν ἔσωσε ὁ Θεός!»—Καὶ κατέπεσεν εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ Μαξίμου, καταληφθεὶς ὑπὸ ἀκρατήτου παροξυσμοῦ δακρύων.

«—Θαῦμα! Θαῦμα»!—ἠκούσθη ἐξ ὅλων τῶν μερῶν—«Οἱ θεοὶ τὴν προστατεύουν!—Εἶναι ἁγνή! Εἶναι ἀθῶα!» Καὶ ταυτοχρόνως μυριάδες χειρῶν, μὲ τὸν ἀντίχειρα ὄρθιον πρὸς τὰ ἄνω—τὸ σημεῖον τῆς χάριτος—προετάθησαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Αὐτοκράτορος, ἱκετεύουσαι ὑπὲρ τῆς ζωῆς τῆς χριστιανῆς αἰχμαλώτου.

Ὁ Νέρων, αἰσθανόμενος τοὺς ψυχροὺς ἀνατριχιασμοὺς ἑνὸς ἀκατανοήτου φόβου διατρέχοντας τὴν σπονδυλικήν του στήλην, ἔσπευσε νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τῆς χάριτος. Καὶ ἐν μέσῳ βοῆς ἐκκωφαντικῆς, ἡ Ἐλισάβετ ἔκθαμβος, ὡδηγήθη ἔξω τοῦ Ἀμφιθεάτρου, ἐλευθέρα καὶ ἀπηλλαγμένη πάσης περαιτέρω διώξεως. Ἡ Αὐτοκρατορικὴ χάρις ἦτο πλήρης! Καὶ οἱ ἀγῶνες ἐσυνεχίσθησαν.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΚΙΛΑ

— ***Ἡ ἄνεργος νεολαία.*** Βραχεῖα δήλωσις ἀπὸ 27 Μαρτίου ἐ. ἔ τοῦ ἐν Γενεύῃ Διεθνοῦς Γραφείου Ἐργασίας ἐκθέτει ὅτι ἐκ τῶν 25 περίπου ἑκατομμυρίων ἀνέργων εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τὰ 6—7 ἑκατομμύρια (ἤτοι, πλέον τοῦ ἑνὸς τετάρτου) εἶναι νέοι καὶ νεάνιδες ἡλικίας κάτω τῶν 25 ἐτῶν. Καὶ τονίζεται ὅτι ἡ ὕπαρξις τόσον πολυαρίθμου ἀνέργου νεολαίας ἀποτελεῖ σοβαρώτατον πρόβλημα. Διότι οἱ μεγαλείτεροι τὴν ἡλικίαν ἄνεργοι κατὰ γενικὸν κανόνα ἀπέκτησαν ἤδη κἄποιαν πεῖραν τοῦ βίου καὶ ἔμαθον ὀλίγον ἢ πολὺ πῶς δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς ἀντιξόους περιστάσεις, ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἀποθαρρύνονται καὶ δὲν ἐξοκέλλουν τόσον εὐκόλως, ὅσον αἱ νεαραὶ ὑπάρξεις, αἱ ὁποῖαι διὰ πρώτην ἤδη φορὰν ἀντιμετωπίζουν μίαν τόσον μεγάλην καὶ πρωτοφανῆ κρίσιν τοῦ βίου καὶ συνεπῶς εὐκολώτερον παρασύρονται ἀπὸ τὰ φθοροποιὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ καταπτώσεως τοῦ ἠθικοῦ των.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν, ἔστω καὶ μερικήν, τοῦ τραγικοῦ τούτου προβλήματος, διάφοροι χῶραι ἔλαβον εἰδικά τινα μέτρα, τὰ ὁποῖα τὸ Δ. Γραφεῖον Ἐργασίας ἀναλύει εἰς μίαν εἰδικὴν ἔκθεσιν, ἣν καταρτίζει πρὸς ὑποβολὴν εἰς τὸ Διεθνὲς Συνέδριον Ἐργασίας, τὸ ὁποῖον θὰ συνέλθῃ ἐν Γενεύῃ τὴν 4 Ἰουνίου ἐ., ἔ. ὡς βάσιν τῶν συζητήσεων τοῦ Συνεδρίου τούτου.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Πρὸς εὐκολίαν τῶν κ. κ. συνδρομητῶν, σημειοῦμεν τοὺς κάτωθι κατὰ τόπους ἀντιπροσώπους ἡμῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους δύνανται νὰ καταβάλλωσι τὰς συνδρομάς των, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δι' αὐτοὺς εὐκολώτερον τῆς ἀπ' εὐθείας πρὸς ἡμᾶς ἀποστολῆς:

Κος ***Α. Χίντζογλου****, Ἐμπορικὴν Τράπεζαν,* ***Πειραιᾶ.***
» ***Χρ. Λάβαρης,*** *ὁδὸς Κωνσταντίνου Παλαιολόγου 62,* ***Θεσσαλονίκην.***
» ***Χαρ. Σιδηρόπουλος****, ἰατρός,* ***Αἰκατερίνην.***
» ***Δ Χατζηγιάννης,*** *ὁδὸς Κουντουριώτου 71,* ***Βόλον.***
» ***Ἰω. Μπούκης,*** *ὁδὸς Εὐγενίου Βουλγάρεως 60,* ***Κέρκυραν.***
» ***Δ. Σολογένης****, Ἐμπορορραφεῖον Ἀδ. Σολογένη,* ***Μιτυλήνην.***
» ***Γ. Παιδάκης****, Ἐθνικὴν Τράπεζαν,* ***Χανιά.***
» ***Χρ. Βαῆς****, ὁδὸς Μητροπόλεως 23,* ***Βέροιαν.***
» ***Γ. Διαμαντόπουλος,*** *ὁδὸς Νέστορος Φωκᾶ,* ***Σέρρας.***
» ***Στ. Τσονίδης,*** *ἔμπορος,* ***Ἰωάννινα.***
» ***Γ. Κογιώνης,*** *ὁδὸς Σπάρτης,* ***Τρίπολιν.***
» ***Β. Κωνσταντινόπουλος,*** *P. O. Box 66, Nicosia.*
» *C. Lanitis, 90 Rue Attarine, Alexandria.*
» *G. Calliandji, P. O. Box 189, Khartoum.*
» *Chr. Metaxas, «Atlantis», 205 West 25th Street, New York.*
» *Rev. J. Yannicks, 4860 N. Paulina Street, Chicago.*
» *P. Kiorpelides, Piatza Carol, Constantza.*
» *Orestis Melidis, B. Postale 1445, Istanbul.*